

TILSTÅESENS BETYDNING VED STRAFFUTMÅLINGEN

- særlig i forhold til straffeloven § 59 annet ledd

Kandidatnummer: 577

Leveringsfrist: 25.04.2007

Til sammen 16215 ord

23.04.2007

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Presentasjon av tema	1
1.2	Avgrensning	2
1.3	Begrepsavklaring og definisjoner	2
1.4	Videre fremstilling	3
<u>2</u>	<u>RETTSKILDER</u>	<u>4</u>
<u>3</u>	<u>BAKGRUNNEN FOR LOVENDRINGEN</u>	<u>6</u>
3.1	Hvordan var rettstilstanden før lovendringen	6
3.2	Prosjekt for hurtigere straffesaksavvikling	6
3.3	Lovfestet straffutmålingsmoment	7
<u>4</u>	<u>FORMÅL OG HENSYN BAK BESTEMMELSEN</u>	<u>9</u>
4.1	Innledning	9
4.2	Formål	9
4.3	Det kriminalpolitiske hensynet	9
4.4	Det prosessøkonomiske hensyn	10
4.5	Hensynet til fornærmede	11
4.6	Hensynet til sakens oppklaring	12

4.7	Hensyn som taler mot strafferabatt	13
4.7.1	Senket straffenivå	13
4.7.2	Muligheten for uriktige tilståelser	13
<u>5</u>	<u>TOLKING AV STRL. § 59 ANNET LEDD</u>	<u>15</u>
5.1	Innledning	15
5.2	Siktete	15
5.3	Kravet til uforbeholden tilståelse	16
5.3.1	Ordlyden	16
5.3.2	”Uforbeholden tilståelse” som i strpl. § 248	17
5.3.3	Hva må tilståelsen inneholde for å være uforbeholden?	18
5.3.4	Gjerningsbeskrivelsen	18
5.3.5	Skyld	19
5.3.6	Straffrihetsgrunner	23
5.3.7	Tilregnelighet	23
5.3.8	Oppsummering av kravet til uforbeholden tilståelse	24
5.4	”Skal retten ta dette i betraktning ved straffutmålingen”	24
5.5	Straffeloven § 59 annet ledd annet punktum	26
5.5.1	Innledning	26
5.5.2	Under det for handlingens bestemte lavmål	27
5.5.3	Hva er en ”mildere straffart”?	27
<u>6</u>	<u>TILSTÅELSER SOM FALLER UTENFOR STRL. § 59 ANNET LEDD</u>	<u>30</u>
<u>7</u>	<u>STRAFFUTMÅLINGEN</u>	<u>34</u>
7.1	Generelt om straffutmåling	34
7.2	Tilståelse som straffutmålingsmoment	35
7.3	Tilståelsens vekt	36
7.3.1	Innledning	36

7.3.2	Bevisbildet	37
7.3.3	Tidspunktet for tilståelsen	41
7.3.4	Tilståelsen gir prosessøkonomisk gevinst	43
7.3.5	Hensynet til fornærmede	44
7.3.6	Siktedes motivasjon for å tilstå	45
7.3.7	Oppsummering om tilståelsens vekt	45
7.4	Normalnivå	46
7.5	Hvilken rabatt gis i praksis	48
8	<u>SYNLIGGJØRING AV STRAFFERABATT I DOMSPREMISSENE</u>	50
9	<u>TILSTÅELSESRABATTENS GRENSE MOT "PLEA BARGAINING"</u>	53
9.1	Innledning	53
9.2	Innholdet i plea bargaining	53
9.3	Likheten mellom tilståelsesrabatt og plea bargaining	54
9.4	Fordeler og ulemper	54
9.5	Avtaler om straff i norsk rett	55
9.5.1	Ingen lovfestede regler	55
9.5.2	Forhandlinger og avtalt straff i norsk rettspraksis	56
9.6	Forslag om lovfesting av straffetilsagn	58
10	<u>AVSLUTTENDE BEMERKNINGER</u>	60
10.1	Effektivitet i rettspleien vs. rettsikkerhet	60
10.2	Virker lovbestemmelsen etter sitt formål?	61
10.3	Videreføring	62
10.4	Andre bemerkninger	62

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema

Tema for denne oppgaven er tilståelsens betydning ved straffutmålingen, særlig strafferabatt ved tilståelse. Bestemmelsen om tilståelsesrabatt er inntatt i Almindelig borgerlig Straffelov¹ av 22. mai 1902 nr. 10 § 59 annet ledd, som lyder:

Har siktede avgitt en uforbeholden tilståelse, skal retten ta dette i betraktning ved straffutmålingen. Retten kan nedsette straffen under det for handlingens bestemte lavmål og til en mildere straffart.

Denne bestemmelsen ble tilføyd ved lov 2. mars 2001 nr. 7, og trådte i kraft straks.

Formålet med lovendringen var at det skulle legges større vekt på tilståelser i alminnelige saker enn tidligere, særlig i de sakene som behandles som tilståelsessaker etter strpl.² § 248.³

Instituttet ”strafferabatt” har vært mye omtalt i media. Særlig i det siste i forbindelse med Nokas-saken⁴, men også i flere andre saker. Blant befolkningen er delte meninger om strafferabatt. Grunnen til debatten kan være at dette strider mot alminnelige folks rettsfølelse at domfelte skal få redusert straff ”bare fordi de tilstår”. Bakgrunnen for disse oppfatningene kan være at de mener at domfelte må ta den straffen de får, og en ”rabatt” bør ikke gis i straffen.

---

¹ Heretter kalt straffeloven eller strl.

² Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25, heretter kalt straffeprosessloven eller strpl.

³ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 44.

⁴ LG-2006-64391.

Regelen om strafferabatt er en relativt ny regel, og det er derfor av interesse å se på bakgrunnen for den, samt hvordan regelen er ment å virke og faktisk virker i praksis.

Hovedfremstillingen i oppgaven vil dreie seg om tilståelse som et formildende moment ved straffutmålingen, jf. strl. § 59 annet ledd.

1.2 Avgrensning

Tilståelsesrabatt etter strl. § 59 annet ledd gjelder muligheten til å få redusert straff på grunnlag av tilståelse i forbindelse med egen sak. Tilståelse som får betydning i andre saker, eller angående andres straffbare forhold, vil ikke bli behandlet her. Grensen mot de tilståelsene som bidrar til oppklaring i egen sak, men som ikke er uforbeholdne, er av interesse. Dette på grunn av at disse forklaringene også kan være et formildende moment ved straffutmålingen. Mer om dette i kapittel 6.

Det vil ikke bli redegjort for tilståelsesdom etter strpl. § 248 ut over det som er nødvendig i forhold til fremstillingen om tilståelsesrabatt.

1.3 Begrepsavklaring og definisjoner

Når det i denne fremstillingen vises til reduksjon av straff etter strl. § 59 annet ledd, brukes uttrykk som strafferabatt, tilståelsesrabatt, eller kun rabatt.

Der uttrykk som ”tilståelse”, ”forklaring”, eller lignende brukes, er denne uforbeholden om ikke annet fremgår av sammenhengen.

Når det refereres til departementet, er det Justisdepartementet det siktes til.

Ved lov 30. august 2002 nr. 67, som trådte i kraft 1. januar 2003, ble betegnelsen ”dom i forhørsretten” erstattet med betegnelsen ”tilståelsesdom”. Disse betegnelsene vil bli brukt slik det faller naturlig etter den tiden uttrykket ble brukt på.

1.4 Videre fremstilling

I den videre fremstillingen vil det først i kapittel 2 kort bli redegjort for rettskildesituasjonen i forbindelse med denne oppgaven.

I kapittel 3 vil bakgrunnen for lovendringen bli behandlet, og i kapittel 4 vil det bli redegjort for formål og hensyn bak bestemmelsen.

Kapittel 5 omhandler tolkingen av strl. § 59 annet ledd. Det blir her redegjort for bestemmelsens vilkår og virkninger. Det blir særlig lagt vekt på kravet til uforbeholden tilståelse.

Tilståelser som faller utenfor strl. § 59 annet ledd vil bli omhandlet i kapittel 6.

Straffutmålingen vil bli omhandlet i kapittel 7. Hovedvekten er på tilståelsens betydning som et straffutmålingsmoment, og tilståelsens vekt ved straffutmålingen. Hvilken rabatt som gis i praksis blir behandlet tilslutt i dette kapittelet, i punkt 7.5.

Deretter vil synliggjøring av strafferabatt i domspremissene behandles i kapittel 8, hvorefter tilståelsesrabattens grense mot ”plea bargaining” blir drøftet i kapittel 9.

Avslutningsvis i kapittel 10 blir effektivitet i rettspleien holdt opp mot rettssikkerheten. Videre skal det ses på om lovbestemmelsen virker etter sitt formål, videreføring av bestemmelsen samt andre bemerkninger.

Litteraturliste finnes i kapittel 11.

2 Rettskilder

Det er lovteksten i strl. § 59 annet ledd som er grunnlaget for oppgaven.

For å finne betydningen av lovteksten gir forarbeidene en god veiledning for bakgrunnen, formål og hensyn bak regelen. Forarbeidene til bestemmelsen finnes i Ot.prp. nr 81 (1999-2000)⁵ og i Innst. O. nr. 45 (2000-2001)⁶. Forarbeidene vil være aktuelle ettersom den angir lovgivers intensjon med bestemmelsen.

Om tilståelsen gir utslag i form av redusert straff ved straffutmålingen og om regelen virker etter sin mening i praksis, vil fremgå av rettspraksis. Det er i rettspraksis utslaget av hvordan tilståelsen virker som et straffutmålingsmoment gjør seg synbar. Det er i første rekke praksis fra Høyesterett som er av betydning da disse avgjørelsene er avsagt av vår høyeste rettsinstans og gir uttrykk for gjeldende rett. Underrettspraksis har også blitt brukt som illustrasjonsmateriale. Også rettspraksis fra før bestemmelsen trådte i kraft i 2001 vil være av interesse. Dette fordi strafferabatt har vært gitt i saker med tilståelser også før lovendringen. Men også fordi rettspraksis om strpl. § 248 er relevant i forhold til hvordan begrepet ”uforbeholden tilståelse” skal forstås.

Regelen om tilståelsesrabatt er relativt ny, og det foreligger derfor ikke mye teori på dette området. Rettskildene vil derfor i størst grad være i loven, dens forarbeider og rettspraksis.

Domstoladministrasjonen har utført to undersøkelser om tilståelsesrabatt etter strl. § 59 annet ledd etter ønske fra Justisdepartementet. Den første er fra april 2004, og er en

---

⁵ Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetekstfengsling m.v.).

⁶ Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetekstfengsling m.v.).

undersøkelse om domstolens bruk av strafferabatt ved tilståelser.⁷ Den andre undersøkelsen ble utført i 2006 og ble publisert i februar 2007.⁸ Dette er en oppfølgende undersøkelse basert på undersøkelsen fra 2004. Disse undersøkelsene er ikke rettskilder da de kun er observasjoner av rettspraksis. Men ettersom det i disse undersøkelsene har blitt sett på praksis etter lovendringen, og i hvilket omfang regelen blir benyttet og virker etter sin mening, er de allikevel av interesse som kilde i oppgaven.

Materialet fra disse undersøkelsene som blir anvendt i oppgaven er fra ”domsundersøkelsene”, som er undersøkelser av rettspraksis fra alle tre instanser. I den første undersøkelsen ble det innhentet dommer fra 24 tingretter, alle dommer og kjennelser fra lagmannsrettene, samt avgjørelser fra Høyesterett. Undersøkelsen fra 2007 omhandler avgjørelser fra 19 tingretter, samt alle lagmannsrettene.

Undersøkelsene tar bare for seg de avgjørelsene hvor rabatten har kommet til uttrykk i domspremissene. I de tilfellene hvor det faktisk er gitt rabatt, men dette ikke fremkommer av domspremissene, vil avgjørelsen være registrert ”uten rabatt” og ikke være med i domsundersøkelsen. For nærmere beskrivelse av metoder og utvalg av avgjørelser i disse undersøkelsene, vises det til undersøkelsenes redegjørelse av gjennomføringen.⁹

---

⁷ Heretter kalt DA 2004.

⁸ Heretter kalt DA 2007.

⁹ Jf. undersøkelsenes kapitler 1.2.

3 Bakgrunnen for lovendringen

3.1 Hvordan var rettstilstanden før lovendringen

Før lovendringen som kom i 2001 var det ikke lovfestet noen straffutmålingsmomenter ved tilståelse. Den gamle bestemmelsen i strl. § 59 inneholdt riktignok muligheten til å nedsette straffen under minimum eller til en mildere straffart dersom gjerningsmannen selv har ”angivet seg og aflagt fuldstændig Tilstaaelse” før han ennå var mistenkt. Dagjeldende bestemmelse ga altså åpning for retten til å redusere straffen ved tilståelser, men § 59 ga ikke hjemmel for at tilståelsen var et relevant straffutmålingsmoment. Bestemmelsen gjaldt bare dersom tilståelsen kom *før* han var mistenkt.

Selv om tilståelser ikke var et lovfestet straffutmålingsmoment, har det har vist seg i tidligere rettspraksis at tilståelser har hatt betydning som et formildende moment ved straffutmålingen.¹⁰ At en tilståelse ble tillagt vekt i formildende retning var altså ikke noe helt nytt i norsk rett.

3.2 Prosjekt for hurtigere straffesaksavvikling

Sommeren 1999 etablerte departementet et prosjekt for hurtigere straffesaksavvikling som besto av en styringsgruppe og to arbeidsgrupper. I forbindelse med dette prosjektet foreslo den ene av de nedsatte arbeidsgruppene å endre daværende strl. § 59. Grunnen til dette var at de ønsket å tillegge tilståelser større vekt ved straffutmålingen.¹¹ Det ble også foreslått å tillegge andre forklaringer som i vesentlig grad bidrar til å oppklare saken større vekt, men dette forslaget ble ikke fremmet, se kapittel 6.

---

¹⁰ Se blant annet Rt. 1999 s. 1012, Rt. 2000 s. 31.

¹¹ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 32-33.

Bakgrunnen for forslaget var at saksbehandlingstiden i straffesaker gjennomgående var for lang.

Selv om det fra tidligere var mulighet for å redusere straffen ved tilståelser, hadde arbeidsgruppen inntrykk i praksis at dette ikke skjedde. Etter gruppens syn var det ikke særlig stor forskjell mellom den utmålte straffen i tilståelsessak i forhørsretten og tilsvarende sak i herreds- og byrett¹² hvor gjerningsmannen ikke hadde tilstått.

Ved lovendringen ble den delen av den gamle strl. § 59 som gjaldt tilståelse skilt ut og tatt inn som nytt annet ledd.

3.3 Lovfestet straffutmålingsmoment

Med lovfestet straffutmålingsmoment menes bestemmelser som regulerer hvilke momenter som er av betydning ved straffutmålingen. Straffeloven inneholder i liten grad bestemmelser om hvilke forhold som skal tillegges vekt ved straffutmålingen.

Det har ikke vært tradisjon for å lovfeste generelle straffutmålingsmomenter i norsk straffelovgivning. Straffutmåling er en skjønnsmessig prosess hvor dommeren, etter å ha vurdert bevisene, setter en passende straff. Men en tilståelse kunne som sagt også før lovendringen bli vektlagt som et formildende moment ved utmålingen. Det nye med bestemmelsen var at retten nå pliktet å ta tilståelsen med i betraktningen ved straffutmålingen, at tilståelsen nå ble lovfestet som et relevant straffutmålingsmoment.

Departementet var enig i at tilståelser sjelden førte til redusert straff. Og selv om Høyesterett hadde kommet med uttalelser om betydningen av tilståelser ved straffutmålingen¹³, mente departementet at det beste ville være å lovfeste en slik

---

¹² Fra 1. januar 2002 ble betegnelsen "herreds- og byrett" endret til "tingrett".

¹³ Rt. 2000 s. 31.

straffutmålingsregel. Dette for å sikre en raskere endring i straffutmålingen i tilståelsessaker, enn det som ville kunne skje gjennom praksis.¹⁴

---

¹⁴ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 35-36.

4 Formål og hensyn bak bestemmelsen

4.1 Innledning

Lovteksten i strl. § 59 annet ledd sier i seg selv ingenting om formålet og hensynet bak bestemmelsen. For å finne intensjonen bak bestemmelsen er derimot forarbeidene til god hjelp. I forarbeidene er det gjort rede for formålet med strl. § 59 annet ledd, samt hensynene som taler for at en uforbeholden tilståelse bør tillegges større vekt. I tillegg til de hensynene som taler for en endring, har også mothensynene blitt drøftet. Etter en avveining av hensynene for og imot, var konklusjonen at de beste grunner talte for å tillegge tilståelser større vekt enn tidligere, og at straffeloven § 59 burde endres.¹⁵ Disse hensynene har også senere blitt vektlagt i rettspraksis, se kapittel 7.

4.2 Formål

Hovedformålet med lovendringen var at det skulle legges større vekt på tilståelser ved straffutmålingen enn tidligere. Før lovendringen var det også adgang til å gi redusert straff ved tilståelser, men arbeidsgruppen hadde inntrykk av at det i praksis ikke ga særlig utslag. Det ble ikke foretatt noen empirisk undersøkelse av dette, men oppfatningen baserte seg på deres erfaringer som aktører i strafferettsapparatet.¹⁶

4.3 Det kriminalpolitiske hensynet

I det kriminalpolitiske hensynet som ble trukket frem, ligger at den som har begått en straffbar handling bør oppfordres til å ta ansvar for denne. For å nå dette målet kan man på den ene siden gi strafferabatt til de som tilstår, eller på den andre siden skjerpe straffen for

---

¹⁵ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 37.

¹⁶ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 35.

de som nekter å forklare seg, eller forklarer seg feilaktig. Arbeidsgruppen mente klart at det kun var det første alternativet som var akseptabelt.¹⁷

Bakgrunnen for dette har sammenheng med siktedes rett til nekte å forklare seg, både overfor politiet og i retten, jf strpl. §§ 90 og 230. I tillegg kan siktede heller ikke straffes for falsk forklaring, jf strl. § 167 første ledd.

Vernet mot selvinkriminering står meget sterkt i norsk rett. Også ettersom det har vern etter FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter art. 14 nr. 3 litra g, som er inkorporert i norsk rett.¹⁸ Å skjerpe straffen for de som benytter seg av retten til å nekte å forklare seg, og derfor ikke tilstår, ville etter dette ikke la seg forsvare. Den beste og eneste akseptable løsningen vil derfor være å belønne de som gir en tilståelse.

4.4 Det prosessøkonomiske hensyn

Det er de prosessøkonomiske hensyn som i størst grad begrunner regelen om tilståelsesrabatt. Som et ledd i prosjektet om hurtigere straffesaksavvikling, var bakgrunnen for prosjektet å korte ned på saksbehandlingstiden i straffesakene. Denne saksbehandlingstiden var gjennomgående for lang, og dette hadde uheldige følger for siktede så vel for samfunnet. Dette fordi det kan være en ulempe at det tar lang tid for siktede som vil bli ferdig med saken, og legge det bak seg. Dette også sett i sammenheng med prevensjonshensynet som begrunner straffen. Bevis kan også forspilles med tiden.

Dersom det foreligger en uforbeholden tilståelse er det flere prosessøkonomiske besparelser som gjør seg gjeldende.

---

¹⁷ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 33.

¹⁸ Jf. Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21. mai 1999 nr. 30 § 2.

Den største besparelsen ligger i at saken kan avgjøres ved tilståelsesdom, i stedet for vanlig hovedforhandling. Forenklet straffesaksbehandling kan skje ved tilståelsesdom dersom det foreligger en uforbeholden tilståelse. Dette dersom også de andre vilkårene for tilståelsesdom er tilstede, jf strpl. § 248. Tilståelsesdom kan pådømmes av en fagdommer og uten tiltalebeslutning, noe som gjør det enklere og mer arbeidsbesparende. Det er en sammenheng mellom disse paragrafene ettersom både tilståelsesrabatt etter strl. § 59 annet ledd og tilståelsesdom etter strpl. § 248 krever at det foreligger en uforbeholden tilståelse.

Tilståelsesdom gir besparelse i form av at det er mindre ressurskrevende for domstolene og påtalemyndigheten. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for meddomsrettssaker var tilnærmet 2,9 måneder i årene 1997-2000. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for forhørsrettssakene var for samme periode tilnærmet 0,6 måneder.¹⁹ Dersom flere av de siktede tilstår og samtykker til tilståelsesdom, ser man ut i fra dette at saksbehandlingstiden vil bli betydelig kortere.

I en straffesak hvor det foreligger en tilståelse krevers det videre betydelig mindre etterforskning. Sett i forhold til saker der skyldspørsmålet er bestridt, kan tilståelsen sett sammen med de øvrige opplysningene i saken, legges til grunn. Bevisførselen er også mindre omfattende.

Gevinsten av dette er frigjorte ressurser og økt tempo.²⁰ En mildere straff som følge av tilståelse kan også gi redusert press på fengselsvesenet og kriminalomsorgen.

4.5 Hensynet til fornærmede

Hensynet til fornærmede er også et hensyn som står meget sterkt. Når gjerningsmannen tilstår det han har gjort, er det mindre belastende for offeret i saken.²¹ Dette hensynet gjør

---

¹⁹ Årsstatistikk 2005 s 37.

²⁰ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 33.

²¹ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 33 og 36.

seg særlig gjeldende i sedelighetssaker, men også i voldssaker. Det er især forenklingen i etterforskningen og hovedforhandlingen som gjør det mindre belastende for fornærmede i saken. I sedelighetssaker spares også fornærmede for frykten for å ikke bli trodd dersom gjerningsmannen tilstår.

Hensynet til fornærmede gjorde seg også gjeldene før lovendringen. Blant annet er dette hensynet nevnt i Rt. 1999 s. 1012. Saken gjaldt en speiderleder som hadde begått seksuelle overgrep overfor et mindreårig barn. Høyesterett la vekt på at domfelte hadde tilstått de fleste forholdene, og at tilståelser i saker som dette ”i sin alminnelighet vil ... innebære at fornærmede spares for den tilleggsbelastning som ligger i frykten for å ikke bli trodd.”

4.6 Hensynet til sakens oppklaring

Dersom den skyldige ikke ser noen mulighet til å få nedsatt straff ved å tilstå, vil han kanskje strategisk sett håpe på frifinnelse. Dette samtidig som at han ikke har noe å tape på å ikke tilstå ved straffutmålingen om han blir dømt. En strafferabatt for tilståelsen kan ses på som et incitament til å tilstå. En slik rabatt blir derfor en ”belønning” for tilståelsen, slik at flere oppfordres til å gjøre det samme.

Det er klart at flere tilståelser vil lede til at flere saker blir oppklart. ”Premiering” av tilståelser som kommer på et tidlig stadium i saken, kan medføre at mistenkte tilstår straffbare forhold som ellers kanskje ville blitt henlagt på grunn av bevisets stilling. Det er typisk aktuelt ved vinningskriminalitet.²²

---

²² Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 33.

4.7 Hensyn som taler mot strafferabatt

4.7.1 Senket straffenivå

En innvendig mot tilståelsesrabatt er at straffenivået vil bli senket i de sakene hvor det blir gitt rabatt. Dette kan også skje i de tilfellene hvor individual- og allmennpreventive hensyn taler for å opprettholde eller skjerpe dagens straffenivå.

Det er klart at i de tilfellene hvor det blir gitt tilståelsesrabatt, vil straffen bli lavere enn i tilsvarende sak uten tilståelse (sett at alle forhold ellers er like). Men, som departementet anfører, vil det lavere straffenivået kun vise seg i nettopp tilståelsessakene. For saker uten tilståelse vil straffenivået forbli uendret.²³

Videre er det vektlagt at tilståelsen ikke automatisk skal lede til lavere straff, men skal vurderes i den enkelte sak. Departementet vektlegger også at senket straffenivå motvirkes ved at straffenivået generelt sett er på vei opp, og at det derfor ikke legges avgjørende vekt på dette mothensynet.

4.7.2 Muligheten for uriktige tilståelser

Et annet hensyn som taler i mot tilståelsesrabatt, er at man risikerer at uskyldige tilstår noe de ikke har gjort. Om det blir for store forskjeller i straffene i saker henholdsvis med og uten tilståelse, kan dette være en mulig følge. Grunnen er at den uskyldige kanskje tror han uansett vil bli dømt, og at han ved å ikke tilstå vil få en strengere straff enn om han tilstår noe han ikke har gjort.

Arbeidsgruppen på sin side, mener dette er noe som hører sjeldenhetene til, og at uriktige tilståelser neppe vil forekomme oftere selv om man endrer straffutmålingsreglene.²⁴

Departementet er enig i dette, men slår fast at uriktige tilståelser er noe som må tas

---

²³ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 36.

²⁴ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 33.

alvorlig.²⁵ Dette er begrunnet i at en uriktig domfellelse er en ødeleggende både for den domfelte samt samfunnet for helhet. Man må kunne stole på at domstolen avsier riktige avgjørelser i et demokratisk samfunn.

Videre vil ikke en tilståelse automatisk føre til domfellelse. Det avgjørende er om bevisene ellers i saken, sett sammen med tilståelsen, er nok til å forvise retten om at det foreligger straffeskyld.

---

²⁵ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 36.

5 Tolking av strl. § 59 annet ledd

5.1 Innledning

Strl. § 59 annet ledd er plassert i lovens første del om ”Almindelige bestemmelser” under kapittel 5 ”Om betinget dom og om grunner til at straffen kan settes ned eller forhøyes”. Bestemmelsen retter seg mot straffutmålingen, og da som et moment i formildende retning. Det er gjerningsmannens etterfølgende atferd, hans uforbeholdne tilståelse, som gir grunnlaget for bruk av bestemmelsen. Bestemmelsen er generell og gjelder uansett hvilket straffebud det dreier seg om, herunder bestemmelsen om foretaksstraff i strl. § 48 a, og uansett hvor grov overtredelsen er.²⁶

For å finne innholdet i regelen i strl. § 59 annet ledd må lovteksten tolkes. Lovtekstens ordlyd er utgangspunktet, for så å komme frem til regelen.

5.2 Siktete

Det fremgår av lovteksten at den uforbeholdne tilståelsen skal avgis av den siktede. Alminnelig språklig forståelse av ”siktete” er *den som er anklaget*.

Straffeloven gir ingen definisjon av hva ”siktete” her betyr. I strpl. § 82 er det bestemt når en mistenkt får stilling som ”siktet”. Straffeprosessloven angir tre alternative vilkår. Dette er enten når påtalemyndigheten har erklært ham for siktet, forfølgning er innledet mot ham for domstolene, eller når tvangstiltak som pågripelse, ransaking eller lignende er foretatt eller besluttet.

---

²⁶ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 44.

Spørsmål kan reises om ”siktete” i strl. § 59 har samme innhold som i strpl. § 82, eller om strafferabatt etter strl. § 59 annet ledd også kan komme til anvendelse ved tilståelser fra andre enn den som formelt er siktet. Det er avklart i rettspraksis at bestemmelsen om tilståelsesrabatt etter strl. § 59 annet ledd også kommer til anvendelse overfor en som ennå ikke har fått status som siktet. Dette vil også gjelde i forhold til de tilfeller hvor en som overhodet ikke er i politiets søkelys tilstår.

Et eksempel finnes i dommen i Rt. 2005 s. 1235. Saken gjaldt en 37 år gammel mann som ved gjentatte tilfeller hadde hatt seksuell omgang med to ti år gamle gutter som han var støttekontakt for. Mannen meldte selv i fra om overgrepene til guttenes behandlingsinstitusjon. Denne tilståelsen førte til at mannen ble dømt. Mannen var fra tidligere verken mistenkt eller siktet i saken ettersom det straffbare forholdet ikke var oppdaget. Ved straffutmålingen fikk han betydelig strafferabatt, begrunnet i at han ga en uforbeholden tilståelse da han meldte seg selv. Det ble særlig lagt vekt på at seksuelle overgrep mot barn er svært vanskelige å oppdage.

Det er etter dette klart at strafferabatt etter strl. § 59 annet ledd kan komme til anvendelse uansett hvilken status gjerningsmannen har på det tidspunktet han avgir tilståelsen. Begrunnelsen for dette ligger i at det er den uforbeholdne tilståelsen som er det sentrale, ikke gjerningsmannens status på det tidspunktet han tilstår.

På hvilket tidspunkt i prosessen tilståelsen kommer, kan videre få betydning for hvor stor strafferabatten blir ved straffutmålingen, se punkt 7.3.3.

5.3 Kravet til uforbeholden tilståelse

5.3.1 Ordlyden

Det viktigste vilkåret for å kunne få strafferabatt etter strl. § 59 annet ledd, er at det foreligger en uforbeholden tilståelse fra siktete. Hva betyr ”uforbeholden tilståelse”? Ut i

fra en alminnelig språklig forståelse forstås ordet ”tilståelse” som en *innrømmelse* eller en *erkjennelse*.

Videre er det satt krav om at tilståelsen skal være uforbeholden. Uttrykket ”uforbeholden” kan forstås som *betingelsesløs* eller *uten reservasjon* ut i fra en alminnelig språklig forståelse.

Det kan da sies at ordlyden i lovteksten betyr at en ”uforbeholden tilståelse” er en *innrømmelse som det ikke er satt reservasjon ved*. Det forstås som den siktede ved sin innrømmelse ikke legger til et ”men”. Gjør han det, settes det betingelser/reservasjoner ved innrømmelsen, og tilståelsen er ikke uforbeholden.

5.3.2 ”Uforbeholden tilståelse” som i strpl. § 248

Utover dette sier ordlyden ingenting om hvordan uforbeholden tilståelse skal forstås. Det er imidlertid slått fast av Høyesterett at ”uforbeholden tilståelse” i strl. § 59 annet ledd skal forstås på samme måte som i strpl. § 248. Dette ble fastslått i avgjørelsene i Rt. 2005 s. 559 og s. 564. Høyesterett bygde her på en uttalelse i forarbeidene om hvordan ”uforbeholden tilståelse” skal forstås: ”Uttrykket uforbeholden tilståelse i § 59 andre ledd skal forstås på samme måte som i straffeprosessloven § 248 om tilståelsesdom, jf. Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) side 44.”

Det vil si at slik uttrykket ”uforbeholden tilståelse” blir anvendt i strpl. § 248 er relevant for å finne betydningen i forhold til strl. § 59 annet ledd.

Hensynet til konsekvens i loven taler også for en slik anvendelse. Det er fordelaktig at like uttrykk skal forstås på samme måte. Sett i forhold til de prosessøkonomiske hensynene, jf. punkt 4.4, er det også en sammenheng mellom bestemmelsen i strl. § 59 annet ledd og strpl. § 248. Det er derfor naturlig at uttrykket ”uforbeholden tilståelse” skal forstås likt i begge disse bestemmelsene.

5.3.3 Hva må tilståelsen inneholde for å være uforbeholden?

Strpl. § 248 gir adgang til en forenklet pådømmelse av straffbare forhold i visse tilfeller. Forenklingen ligger i at det kun er en fagdommer som dømmer i tilståelsessaker, og at det ikke er krav til å utferdige tiltalebeslutning. Det viktigste vilkåret for tilståelsesdom er at siktede har avgitt en uforbeholden tilståelse i retten som medfører at forsvarlig pådømmelse kan skje uten omfattende bevisføring. Det er altså den bevismessige verdien av tilståelsen som er av betydning i tilståelsessaker. Videre må siktede samtykke til pådømmelsen. Fullstendig fremstilling av tilståelsesdom vil ikke bli behandlet her.²⁷

Kravene til hva som skal til for at det foreligger en uforbeholden tilståelse fremkommer ikke av lovteksten i strpl. § 248. Men dette er fastslått gjennom en rekke avgjørelser fra Høyesterett.²⁸ Det er ut i fra denne praksisen klart at siktedes tilståelse må dekke både de objektive og de subjektive vilkårene for straff for at den er uforbeholden. Det vil si at det må fremgå av siktedes forklaring at gjerningsbeskrivelsen i straffebudet er dekket, at det ikke foreligger straffrihetsgrunner, at gjerningsmannen var tilregnelig, og at det er utvist nødvendig grad av skyld.

Han kan altså ikke ta forbehold om at han ikke var tilregnelig, påstå straffrihetsgrunner som nødverge, nødrett eller lignende. Gjør han det, er ikke tilståelsen uforbeholden.

5.3.4 Gjerningsbeskrivelsen

Det må fremgå av forklaringen at den objektive gjerningsbeskrivelsen i det straffebudet siktelsen gjelder er dekket for at den er uforbeholden. Gjelder siktelsen for eksempel ran etter strl. § 267, og siktede innrømmer og forklarer seg i samsvar med dette, kan det sies å foreligge en uforbeholden tilståelse.²⁹ Men dersom han kun innrømmer å ha borttatt en gjenstand fra en annen i vinnings hensikt, og nekter for bruk av vold, er ikke tilståelsen

---

²⁷ For mer om tilståelsesdom, se blant annet Andenæs kap. 45 og Hov kap. 7 V.

²⁸ Jf. blant annet Rt. 1982 s. 232, Rt. 1982. s. 808.

²⁹ Gitt at de andre vilkårene for straff er oppfylte.

uforbeholden i forhold til ranssiktelsen. Siktede innrømmer kun et mildere forhold, tyveri etter strl. § 257.

5.3.5 Skyld

Skyld er et av de fire straffbarhetsvilkårene. For at tilståelsen skal være uforbeholden må det ut i fra den siktedes forklaring gå frem at handlingen er begått med den *grad av skyld* som kreves etter det enkelte straffebed.

Utgangspunktet er klart; dekker siktedes forklaring skyldkravet i straffebedet, er dette vilkåret oppfylt. Problemer kan oppstå i forhold til grensetilfeller hvor det kan være uklart om tilståelsen dekker skyldkravet. Dette kan for det første være i de tilfellene hvor siktede erkjenner straffeskyld, men ikke husker eller forklarer seg om de faktiske forhold. For det andre kan det være der hvor siktede erkjenner de faktiske forhold, men ikke erkjenner den grad av straffeskyld som loven krever.

En tilståelse ikke det samme som at siktede erkjenner seg skyldig. En slik skylderklæring er *ikke tilstrekkelig*. Dette ble lagt til grunn i Rt. 1990 s. 801 som gjaldt føring av båt under beruselse. Den domfelte hadde i denne saken erkjent straffeskyld på det grunnlag at han visste at man ikke skal føre båt i beruset tilstand, og at det var forbundet med straffeansvar. Han hadde ikke uttalt seg nærmere om de nødvendige forhold for å bedømme om han var beruset i lovens forstand. Høyesterett uttalte:

”Domfeltes forklaring er på dette punktet begrenset til en skylderkjennelse, og han har ikke uttalt seg nærmere om slike forhold som er nødvendige for å bedømme om han var beruset i lovens forstand.”

Høyesterett la til grunn at dette ikke var nok til å oppfylle kravet til uforbeholden tilståelse, og forhørsrettsdommen ble derfor opphevet.

En tilståelse er heller ikke uforbeholden dersom siktede ikke husker noe fra hendelsen, men allikevel tilstår, jf. Rt. 1970 s. 808. Bakgrunnen for at domfelte i denne saken ikke husket klart, var at han var overstadig beruset da han foretok handlingen. Han husket ”bare utydelig at han var med på det”. Hans forklaring oppfylte derfor ikke lovens krav til uforbeholden tilståelse, og dommen ble opphevet for dette forholds vedkommende.

I realiteten er tilståelser hvor en ikke husker hva som har skjedd, kun en uttalelse om at man finner de øvrige bevisene overbevisene. Forklaringen er derfor ikke en uforbeholden tilståelse.³⁰

Et annet spørsmål er om det er *nødvendig* at den siktede erklærer seg skyldig. Det vil si om det nødvendig at siktede erkjenner å ha utført handlingen med den grad av skyld som straffebudet krever. Høyesterett har svart benektende på dette.

Dommen i Rt. 1982 s. 808 gjaldt en 19 år gammel mann som hadde kjørt båt med en promille på 1,18. Han ga utførlige opplysninger om omstendighetene rundt hendelsen, samt at han erkjente å ha drukket 7-8 flasker pils og følte seg beruset da han kjørte båten. Domfelte var derimot ikke kjent med at domfellelse etter strl. § 422 annet ledd krevde sterkere påvirkningsgrad enn etter veitrafikkloven. Han hevdet derfor at skylderkjennelsen var gitt på sviktende grunnlag.

Til dette uttalte Høyesterett at det ikke stilles krav til domfeltes tilståelse at han også er klar over det rettslige innhold av lovens begrep. Det er ”tilstrekkelig at tilståelsen er dekkende for de faktiske opplysninger som er nødvendige for at lovens vilkår for straffbarhet foreligger.”

Ut i fra dette er det nok at domfeltes *forklaring om de faktiske forhold* dekker lovens skyldkrav. Gjør den det, er tilståelsen uforbeholden.

---

³⁰ Andenæs s. 412.

Hva må siktedes tilståelse dekke i forhold til lovens skyldkrav i de tilfellene hvor straffebudet forutsetter en skjønnsmessig vurdering, for eksempel om et forhold er uaktsomt?

Når det gjelder tilfeller hvor lovens krav er uaktsomhet, er det slått fast i Rt. 1995 s. 926 hva tilståelsen må inneholde for at skyldkravet er dekket. Denne saken gjaldt uaktsomt heleri. Siktede hadde ikke tilstått heleriet, men forklarte seg om dette forholdet i forhørsretten. Han forklarte at han hadde fått et armbåndsur av en kamerat som skyldte ham penger. Videre ble det forklart at han ”visste at kameraten tidligere hadde vært innblandet i tyverier, men tenkte ikke over dette da han mottok klokken.”

Det ble her slått fast i at når skyldkravet er *uaktsomhet* er det tilstrekkelig at siktedes forklaring om det faktiske forhold gir grunnlag for retten til å karakterisere forholdet som uaktsomt. Det er i disse tilfellene ikke krav om at siktede selv uttrykkelig erkjenner uaktsomheten i så måte. Kjæremålsutvalget uttalte at ”[d]ommen må forståes nettopp slik; det er på grunnlag av domfeltes rettslige forklaring at forhørsretten har funnet å måtte betegne hans forhold som uaktsomt.”

Noe annet er dersom den siktede bestemt hevder at handlingen ikke er uaktsom. I slike tilfeller regnes tilståelsen ikke som uforbeholden.³¹

Hva må tilståelsen dekke i de tilfellene hvor straffebudet inneholder et objektivt straffbarhetsvilkår?

Dette var tilfellet i Rt. 2005 s. 559. Denne saken gjaldt en 22 år gammel mann som ble dømt for to tilfeller av seksuell omgang med ei 13 år og 9 måneder gammel jente. Domfelte erkjente å ha hatt seksuell omgang med jenta, men erkjente ikke straffeskyld under

---

³¹ Hov s. 317.

henvisning til villfarelse om fornærmedes alder, jf. strl. § 195 tredje ledd. Spørsmålet var om denne tilståelsen var uforbeholden ettersom han tok forbehold for straffeskyld.

Strl. § 195 er formulert slik at villfarelse om alder er uten betydning for straffbarheten, det foreligger altså et objektivt straffbarhetsvilkår.³² Høyesterett viste til Andenæs' sammenfatning av høyesterettspraksis om kravet om uforbeholden tilståelse i strpl. § 248. Denne høyesterettspraksisen slo fast at det er tilstrekkelig at siktede har tilstått de faktiske forhold som dommen bygger på, jf. Rt. 1982 s. 808. Tilståelsen er uforbeholden dersom forklaringen om det faktiske forhold gir retten grunnlag for å karakterisere forholdet etter lovens karakteristik, jf. Rt. 1995 s. 926 (se ovenfor).³³

Ettersom villfarelsen av alderen var uten betydning for straffbarheten, kom Høyesterett til at tilståelsen i relasjon til strl. § 59 annet ledd dekket alle de faktiske forhold, både av subjektiv og objektiv art, som gjør handlingen straffbar. Tilståelsen var uforbeholden.

I de tilfellene hvor skylden er basert på et objektivt straffbarhetsvilkår, er det nok at siktede forklarer seg slik at det fremgår at gjerningsinnholdet i straffebudet er dekket. Det vil si at om siktede har forklart seg i samsvar med gjerningsinnholdet i straffebudet, har han også utført handlingen med nødvendig grad av skyld.

Etter avgjørelsen i Rt. 2005 s. 559 slo Høyesterett senere fast i Rt. 2005 s. 833 at det i strl. § 195 tredje ledd skal innfortolkes en aktsomhetsvurdering lik den i strl. § 196 tredje ledd. Dette for å samsvare med Norges forpliktelses etter den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) art. 6.2. Dette er nå gjeldende rett. Strl. § 195 har ikke lenger et objektivt skyldkrav.

Dette fikk betydning i avgjørelsen i Rt. 2006 s. 809. Saken gjaldt også spørsmålet om uforbeholden tilståelse ved seksuell omgang med barn under 14 år, som også var tilfelle i

---

³² Dette er ikke gjeldende rett i dag, jf. Rt. 2005 s. 833 som jeg kommer tilbake til.

³³ Andenæs s. 412-413.

Rt. 2005 s. 559. Domfelte var 61 år da han forgrep seg på en 13 år og 11 måneder gammel gutt. I strl. § 195 tredje ledd skulle det nå innfortolkes et uaktsomhetskrav, jf. Rt. 2005 s. 833. Lagmannsretten i denne saken bygde på at domfelte trodde gutten var 15 år, men at han hadde opptrådt uaktsomt. Førstvoterende kom til at domfelte hadde ”erkjent alle de faktiske forhold som danner grunnlaget for aktsomhetsvurderingen. Etter min mening må dette være tilstrekkelig til at vilkårene for uforbeholden tilståelse i forhold til straffeloven § 59 annet ledd, foreligger ... ”

5.3.6 Straffrihetsgrunner

Det foreligger ikke en uforbeholden tilståelse dersom siktede hevder at det foreligger straffrihetsgrunner som nødverge, nødrett eller lignende. Dette er naturlig ettersom gjerningsmannen ved å påberope seg straffrihetsgrunner sikter til at han ikke kan straffes for det han har gjort.

Selv om det er helt klart for retten at det ikke er grunnlag for slike straffrihetsgrunner, kan man ikke se bort fra det og si at tilståelsen er uforbeholden allikevel.

5.3.7 Tilregnelighet

Siktede må ikke ta forbehold om egen tilregnelighet. Tar han et slikt forbehold mener han selv at han ikke har strafferettslig handleevne, og at han derfor ikke kan straffes. Det er ikke krav om at det positivt må gå frem av tilståelsen at siktede var tilregnelig på handlingstidspunktet.³⁴

---

³⁴ Hov s. 319.

5.3.8 Oppsummering av kravet til uforbeholden tilståelse

Oppsummeringsvis innebærer kravet til ”uforbeholden tilståelse” i strl. § 59 annet ledd at det skal fremgå av siktedes tilståelse at de fire straffbarhetsvilkårene er oppfylte. Men det er ikke nødvendig at den siktede uttrykkelig erkjenner straffeskyld i visse tilfeller.

I de tilfellene hvor straffebudet forutsetter en skjønnsmessig vurdering av skyldkravet, slik som ved uaktsomhet, er det tilstrekkelig at siktedes forklaring gir retten grunnlag til å karakterisere forholdet som uaktsomt. Det avgjørende er om retten ut i fra hans forklaring kan slå fast at han har begått handlingen med den grad av skyld som kreves etter straffebudet. Ved objektive straffbarhetsvilkår er det tilstrekkelig at tilståelsen dekker gjerningsinnholdet i straffebudet. Her er det altså ikke nødvendig at siktede erkjenner straffeskyld for at tilståelsen er uforbeholden. Foreligger det objektive straffbarhetsvilkår rammes forholdet uten hensyn til gjerningsmannens subjektive oppfatning.

Det er også slik at virkningene av kravet til uforbeholden tilståelse er noe forskjellig i forbindelse med tilståelsessak etter strpl. § 248 og tilståelsesrabatt etter strl. § 59 annet ledd. Virkningen av at tilståelsen ikke er uforbeholden i forhold til tilståelsesdom etter strpl. § 248 fører til at saken ikke kan pådømmes som tilståelsesdom, men må behandles ved ordinær hovedforhandling. Er ikke tilståelsen uforbeholden i forhold til strl. § 59 annet ledd, er virkningen at retten ikke er pliktig til å ta tilståelsen i betraktning. Domstolene kan allikevel tillegge tilståelsen vekt ved straffutmålingen selv om den ikke anses uforbeholden. Mer om dette i kapittel 6.

5.4 ”Skal retten ta dette i betraktning ved straffutmålingen”

Når en uforbeholden tilståelse fra siktede foreligger, sier lovteksten videre at retten ”skal ... ta dette i betraktning ved straffutmålingen”.

For det første må ordet ”skal” tolkes. ”Skal” viser, etter alminnelig språklig forståelse, til at det foreligger en *plikt*. Det er ikke grunnlag for en annen fortolkning av ordlyden på dette

punktet, og det legges derfor til grunn at det foreligger en plikt. Spørsmålet er *hva* plikten knytter seg til, og *hvem* som har denne plikten. Det fremgår klart av lovteksten at det er *retten* som har en plikt, jf. ”skal retten”.

Hva knytter rettens plikt seg til? Lovteksten sier at retten skal ta tilståelsen ”i betraktning ved straffutmålingen”. På dette punktet er ikke lovteksten helt klar.

En mulighet å forstå dette på, er at det er en plikt for retten til å *vektlegge* tilståelsen som et formildende moment. Det vil da si at tilståelsen er et relevant moment, og at den i alle tilfeller skal føre til strafferabatt. Det innebærer at domfelte skal få minst en dag kortere straff for sin tilståelse.

En annen mulighet å forstå dette på, er at det siktes til at retten kun er pliktig til å *ta hensyn til* tilståelsen som et moment i en helhetsvurdering ved straffutmålingen. Lovteksten bruker uttrykket ”i betraktning”. Ser man på sammenhengen mellom ordene ”skal ... ta ... i betraktning”, vil man etter alminnelig språklig forståelse se dette som at plikten knytter seg til det ta tilståelsen med i vurderingen. Det vil si at tilståelsen er et relevant moment. Men hvor stor vekt tilståelsen får, om noen vekt i det hele tatt, gir ikke bestemmelsen anvisning på. Resultatet etter denne tolkningen er at retten kun er pliktig til å se hen til tilståelsen, men at vekten kan bli satt til null. Det foreligger en plikt til å ta tilståelsen med i rettens bedømmelse, men ikke en plikt til å gi rabatt. Det vil si at gjerningsmannen kan få like streng straff etter å ha gitt en tilståelse, som om han ikke hadde tilstått.

Ordlyden er på dette punktet uklar, og gir ikke svar på hva regelen innebærer. For å finne løsningen på dette, må det ses hen til høyesterettspraksis om hva som er gjeldende rett. Det er fastslått i Høyesterett at en tilståelse ikke automatisk skal føre til redusert straff, jf. Rt. 2002 s. 1591. Høyesterett bygde i denne avgjørelsen på at det er klart uttalt i forarbeidene at retten ikke uten videre skal gi rabatt ved uforbeholden tilståelse:

”Departementet er enig i at en tilståelse ikke automatisk bør føre til straffreduksjon. Domstolenes skjønn bør ikke bindes ved generelle bestemmelser. Straffen bør fastsettes etter en kontret helhetsvurdering i den enkelte saken. Det bør være opp til rett *om* tilståelsen skal føre til redusert straff og *hvor stor* reduksjonen eventuelt skal være (min uth.).”³⁵

Det som derimot pålegges retten, er å ta tilståelsen *i betraktning*, altså å ta tilståelsen med i den konkrete helhetsvurderingen.

I det tidligere lovutkastet til strl. § 59 annet ledd var formuleringen at det ”skal ... legges vekt på” om den siktede har avgitt en uforbeholden tilståelse. Flere av høringsinstansene misforstod dette som om at tilståelser alltid skulle lede til straffreduksjon. For å unngå en slik misforståelse ble dette altså endret fra ”legges vekt på” til ”ta ... i betraktning”. Dette viser også en klar lovgivervilje i at tilståelser ikke direkte skal gi redusert straff.

5.5 Straffeloven § 59 annet ledd annet punktum

5.5.1 Innledning

Straffeloven § 59 annet ledd annet punktum lyder: ”Retten kan nedsette straffen under det for handlingens bestemte lavmål og til en mildere straffart.” Dette er en mulig følge dersom siktede har avgitt en uforbeholden tilståelse, jf. paragrafens annet ledd første punktum. Ordet ”kan” forstås etter alminnelig språklig forståelse som om det er en fakultativ bestemmelse. Det vil si at retten ikke er pliktig til å gå under lavmålet eller til en mildere straffart. Men det foreligger en mulighet til dette, om retten finner grunn til det ved straffutmålingen.

---

³⁵ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 39.

Det er i forarbeidene uttalt at strl. § 59 annet ledd annet punktum er en videreføring av siste del i den gamle strl. § 59. Innholdsmessig var det ikke meningen å endre regelen i forhold til dagjeldende rett på dette punktet.³⁶

5.5.2 Under det for handlingens bestemte lavmål

Etter alminnelig språklig forståelse betyr ”under det for handlingens bestemte lavmål” at den utmålte straffen kan settes kortere/lavere enn den lovbestemte minstestrafen for den straffbare handlingen. Lovtekstens ”under det for *handlingens* bestemte lavmål (min uth.)” viser til de tilfellene hvor det er fastsatt en minstestraft for lovovertrædelsen i straffebudet. Dette er tilfellet i for eksempel strl. § 195 første ledd annet straffealternativ om samleie med barn under 14 år og § 233 om forsettlig drap. Her er minstestrafene henholdsvis 2 og 6 års fengsel. Ser man disse straffebudene i sammenheng med bestemmelsen om tilståelsesrabatt i strl. § 59 annet ledd, vil retten, om det foreligger en uforbeholden tilståelse, kunne gå under den lovfestede minstestrafen. Det vil si at straffen kan settes under det som er bestemt som minstestraft i straffebudet.

Men straffeloven har en bestemmelse i strl. § 17 første ledd litra a som setter begrensinger for fastsettelse av fengselsstraffens lengde. Denne bestemmelsen sier at fengselsstraff kan idømmes ”fra 14 dager inntil 15 år”. Den nedre grensen på 14 dager kan ikke fravikes ved bruk av § 59 annet ledd annet punktum. Så i de tilfeller straffen settes under minstestrafen i det enkelte straffebudet, må § 17 må allikevel overholdes.

5.5.3 Hva er en ”mildere straffart”?

Alminnelig språklig forståelse av ”[r]etten kan nedsette straffen ... til en mildere straffart” er at den utmålte straffen kan være i en lavere *form* en det som er bestemt. I dette ligger at retten kan idømme en straffart som den *ellers ikke kan idømme*. Denne regelen åpner for å kunne idømme for eksempel bot eller samfunnsstraff i tilfeller hvor dette ellers ikke er

---

³⁶ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 44.

mulig.³⁷ Straffarter som bøter og samfunnsstraff er klart mildere straffarter enn fengselstraff.³⁸

Spiller det noen rolle om straffarten er forankret i loven eller i praksis? Antakeligvis ikke. Uansett om straffarten er forankret i loven eller i praksis vil strl. § 59 annet ledd annet punktum gi mulighet for retten til å idømme en mildere straffart.

Et aktuelt spørsmål har vært om samfunnsstraff kan anses som en mildere straffart enn ubetinget fengsel i forhold til strl. § 59 annet ledd annet punktum.³⁹ Dette har blitt slått fast i Rt. 2004 s. 492.

Saken gjaldt en dame som hadde oppbevart 460 gram amfetamin. Etablert straffutmålingsnivå på det kvantum hun hadde oppbevart lå på rundt to års fengsel. Høyesterett sammenlignet i denne dommen regelen i strl. § 59 annet ledd med samme lovs § 55. Den sistnevnte bestemmelsen ble etter tidligere rettspraksis tolket slik at når den gir en alminnelig hjemmel for å benytte mildere straffart når gjerningsmannen er under 18 år, og forholdene tilsier det, må den også gi hjemmel for å benytte samfunnsstraff. Videre ble det uttalt at ”bestemmelsen i § 59 andre ledd må på dette punkt forstås på samme måte.”

Det ble dog i denne saken ikke idømt samfunnsstraff.

Det kan reises spørsmål om vilkårene for den mildere straffarten, for eksempel samfunnsstraff, må være oppfylt, eller om strl. § 59 annet ledd annet punktum gir hjemmel for å idømme denne type straffart selv om vilkårene ellers ikke er oppfylt. Svaret på dette er trolig nei fordi det ikke fremgår av regelen i strl. § 59 annet ledd at dette er meningen. Dette gjør at vilkårene for den mildere straffarten må være oppfylt for at den kan idømmes.

---

³⁷ For eksempel ved legemsbeskadigelse etter strl. § 229.

³⁸ Eskeland s. 423.

³⁹ Gitt at alle vilkår for samfunnsstraff ellers foreligger, jf. strl. § 28 a.

Men etter strl. § 28 a kan imidlertid samfunnsstraff anvendes når ”ellers ... sterke grunner taler for at samfunnsstraff idømmes”. Dette gir et meget vidt anvendelsesområde for samfunnsstraff.

Selv om mildere straffart kan idømmes etter strl. § 59 annet ledd annet punktum, kan handlingens straffverdighet imidlertid tale for at mildere straffarter allikevel ikke kan eller bør idømmes. Høyesterett har for eksempel i flere saker som gjelder alvorlige seksuallovbrudd vært tilbakeholden med å idømme samfunnsstraff i stedet for fengsel.⁴⁰ Dette med grunnlag i det skjerpene synet på straffverdigheten i slike saker.⁴¹ Det klare utgangspunktet har også vært at det ikke skal idømmes samfunnsstraff i forbindelse med legemsbeskadigelse, jf. Rt. 2004 s. 1066

---

⁴⁰ Jf. Rt. 2005 s. 559.

⁴¹ Jf. Rt. 2005 s. 663.

6 Tilståelser som faller utenfor strl. § 59 annet ledd

En grense mot regelen om tilståelsesrabatt i strl. § 59 annet ledd må trekkes mot de tilståelsene som *ikke* er uforbeholdne. Det er klart at strl. § 59 annet ledd kun gir hjemmel for å gi strafferabatt til de tilståelsene som er uforbeholdne, jf. punkt 5.3. Det vil si at de forklaringer som faller utenfor klassifiseringen ”uforbeholden” ikke er omfattet av regelen.

Et eksempel på at en tilståelse ikke dekker kravet til ”uforbeholden”, er hvis tilståelsen ikke dekker alle de fire straffbarhetsvilkårene. Videre kan det være at tilståelsen trekkes tilbake av den siktede. Om tilståelsen ikke opprettholdes av siktede, er det klart at den ikke lenger er uforbeholden da den siktede ikke lenger står ved den.⁴² Det som er av betydning, er at disse forklaringene som ikke klassifiseres som uforbeholdne allikevel kan ha bidratt til oppklaring av saken.

Strl. § 59 annet ledd gjelder bare strafferabatt for tilståelser i *egen sak*. Utenfor denne bestemmelsen faller derfor forklaringer om andres forhold i samme sak, eller i helt andre saker, såkalt angiveri. Slike forklaringer kan bidra til sakens oppklaring, men tilståelsesrabatt kan ikke gis for dette med hjemmel i strl. § 59 annet ledd.

Videre faller samarbeid med politiet utenfor virkeområdet for strl. § 59 annet ledd, jf. Rt. 2002 s. 473.

I forbindelse med lovfestingen av tilståelsesrabatt i strl. § 59 annet ledd, ble dette temaet diskutert av lovgiver. Spørsmålet om å lovfeste betydningen av at den siktede på annen måte enn ved å gi en uforbeholden tilståelse har bidratt til å oppklare et forhold, var ute til høring. Arbeidsgruppen mente at det var hensiktsmessig å lovfeste en regel om dette for å

---

⁴² Jf. Rt. 2002 s. 4.

bidra til å oppklare alvorlig kriminalitet, og av prosessøkonomiske hensyn. Departementet på sin side ikke var enig. Departementet mente at betenkelighetene med å lovfeste en straffutmålingsregel om betydningen av bistand til politiet var langt mer betenkelig enn å lovfeste en tilsvarende bestemmelse om tilståelser.⁴³

I sine bemerkninger anførte departementet at bidrag til sakens oppklaring, uten ved uforbeholden tilståelse, likevel vil kan tillegges vekt etter de retningslinjene Høyesterett tidligere har trukket opp. Lovgiver valgte altså å ikke lovfeste dette, men å heller la dette utvikle seg gjennom rettspraksis.

Det er klart at forklaringer som ikke er uforbeholdne, men som bidrar til oppklaring av egen sak, har likheter med en uforbeholden tilståelse. I begge tilfellene er det siktedes etterfølgende atferd ved hans forklaringer som er avgjørende. Forskjellen viser seg ved at kravet til at tilståelsen er "uforbeholden", ikke er oppfylt. Dette fremgår blant annet i avgjørelsen i Rt. 2006 s. 480: "Han har også forklart seg om de faktiske forhold rundt Fs dødsfall, men jeg finner ikke å kunne legge til grunn at han her har forklart seg uforbeholdent. Det må *likevel* gis et viss fradrag i straffen for at han har bidratt til sakens oppklaring (min uth.)."

Også før lovfestingen av tilståelsesrabatt var det praksis å gi reduksjon i straffen om man bidro til sakens oppklaring. Dommen i Rt. 1995 s. 242 viser klart at samarbeid med politiet vektlegges ved straffutmålingen. Det ble her uttalt at "[d]et har ved straffutmålingen vært *vanlig* å ta hensyn til om domfelte har samarbeidet med politiet. ... Det er for politiet viktig at de siktede motiveres for et samarbeid, samtidig som en reduksjon av straffen overfor den siktede kan være en rimelig kompensasjon for den fare han pådrar seg for hevnaksjoner (min uth.)." Uten samarbeidet la førstvoterende til grunn at passende straff ville vært 8 år. Etter å ha ta hensyn til hjelpen domfelte hadde ytet politiet, ble straffen satt til fengsel i 6 år og 6 måneder.

---

⁴³ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 38.

Etter lovendringen har fortsatt tilståelser som ikke er uforbeholdne blitt tillagt vekt ved straffutmålingen. I Rt. 2002 s. 4 ble lagt vekt på domfeltes egne forklaringer, selv om han senere gikk noe tilbake på disse. ”Selv om vi ikke står overfor et tilfelle som omfattes av straffeloven § 59 annet ledd, legger jeg likevel atskillig vekt på dette forhold ved straffutmålingen.”

I lys av bestemmelsen om tilståelsesrabatt, ble tilståelsen også vektlagt i Rt. 2004 s. 1287, selv om den ikke var uforbeholden. Saken gjaldt grovt utbytteheleri ved narkotikaforbrytelse. Domfelte forklarte seg ut over det politiet hadde kunnskap om, og dette ga et vesentlig bidrag til etterforskningen. Ettersom det ikke forelå en uforbeholden tilståelse fikk ikke strl. § 59 annet ledd anvendelse. Men i lys av hensynene bak bestemmelsen om tilståelsesrabatt ble det uttalt at det ”må ... tas hensyn til hans forklaringer ved straffutmålingen. Formålet med bestemmelsen [strl. § 59 annet ledd, min anm.] tilsier klart at straffen skal settes ned i tilfeller som dette, selv om reduksjonen ikke kan bli like stor som om han hadde gitt en uforbeholden tilståelse.”

Når forklaringer som ikke er uforbeholdne, men som bidrar til oppklaring av egen sak kan gi strafferabatt, jf. ovenfor, kan det spørres hvorfor dette ikke ble lovfestet. Dette ble begrunnet i at departementet ikke ville oppfordre til angiveri, som i det videre kan føre til økt bruk av represalier mot siktede. Det kan også knyttes tvil til riktigheten av forklaringen, ettersom siktede i slike situasjoner har lite å tape i forhold til ved uforbeholdne tilståelser i egen sak. Videre ble det vektlagt at retten kan legge vekt på slike forklaringer i straffutmålingen etter de retningslinjer som er utviklet i rettspraksis.⁴⁴ Departementet understreket også at disse retningslinjene som Høyesterett tidligere har trukket opp om betydningen av at den siktede har tilstått, fortsatt vil gjelde.⁴⁵

---

⁴⁴ Jf. blant annet Rt. 1994 s. 73, Rt. 1995 s. 238 og Rt. 1995 s. 242.

⁴⁵ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 44.

En konsekvens av at bistand til politiet og forklaringer som bidrar til oppklaring ikke er lovfestet i paragrafen, fører til at retten har ikke adgang til å gå under minstestrafen eller idømme en mildere straffart, jf. strl. § 59 annet ledd annet punktum.⁴⁶ Men, som ved tilståelsesrabatt, er det opp til rettens skjønn å fastsette om forklaringen skal tillegges vekt ved straffutmålingen, og eventuelt hvor mye. Dette ble slått fast i Rt. 2004 s. 1974, hvor Høyesterett uttalte ”selv om han ikke har avgitt en uforbeholden tilståelse, kan de forklaringer han har avgitt, tillegges vekt i formildende retning ved straffutmålingen *innenfor de ordinære strafferammene* (min uth).”

En annen følge er at saken ikke kan pådømmes ved tilståelsesdom etter strpl. § 248 ettersom vilkåret om ”uforbeholden tilståelse” ikke er oppfylt.

---

⁴⁶ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 32.

7 Straffutmålingen

7.1 Generelt om straffutmåling

Straffutmålingen er en prosess hvor retten skal fastsette straffen i den konkrete saken. Selve utmålingen skjer innen gitte strafferammer etter straffeloven. Strafferammene er ofte vide, noe som i utgangspunktet gir retten et vidt spillerom. I tillegg har straffeloven bestemmelser om adgangen til å fravike de ordinære strafferammene, og bestemmelser som regulerer konkurrenstilfeller, noe som gir retten et enda friere spillerom.⁴⁷

Retten kan vanligvis velge mellom flere typer reaksjoner og ut i fra dens bedømmelse av lovbruddet fastsetter den en passende straff. Her spiller forskjellige hensyn inn, i formildende eller skjerpende retning. Det er antakelig hundrevis av forskjellige hensyn som kan anføres i formildende eller skjerpende retning.⁴⁸

Det er visse overordnede hensyn som spiller inn ved straffutmålingen; hensynene til individual- og allmennprevensjon, likhet og forholdsmessighet. Dette er relevante hensyn da de er en del av begrunnelsen bak straffen eller tilhører de kulturelle verdiene domstolen må eller bør holde seg innenfor.⁴⁹

Videre er det andre hensyn som kommer i betraktning i den enkelte sak. Dette kan for eksempel være domfeltes grad av skyld, handlingens grovhet, måten den er utført på eller trekk ved domfelte. Trekk ved domfelte kan være alder, bakgrunn, dømmekraft med videre. Disse andre straffutmålingsmomentene vil ikke bli behandlet her.

---

⁴⁷ Eskeland s. 421.

⁴⁸ Bratholm s. 591.

⁴⁹ Eskeland s. 425.

Ved straffutmålingen er retten bundet av tidligere høyesterettspraksis. Straffutmålingen i den enkelte sak forventes å være i tråd med tidligere avgjørelser. Men fra tid til annen justerer Høyesterett straffenivået i takt med dommerens egne oppfatninger og oppfatninger i samfunnet.⁵⁰ Høyesterettspraksis spiller derfor en viktig rolle ved straffutmålingen, og er på dette punktet i utgangspunktet like bindende for de underordnede domstolene som de høyesterettsavgjørelsene som avgjør tolkingsspørsmål.

Likhetsprinsippet sier at "like saker skal behandles likt". Men at to saker i realiteten er helt like, vil i praksis aldri skje. Videre er straffutmålingen i den enkelte sak individuell.

Regelen er derfor at en sak som har vesentlige likhetstrekk med en sak som er avgjort av Høyesterett, skal avgjøres med omtrent samme reaksjon.⁵¹

7.2 Tilståelse som straffutmålingsmoment

Ett av de "hundrevis" av forskjellige hensynene som tas i betraktning ved straffutmålingen, er en tilståelse, jf. strl. § 59 annet ledd. Den uforbeholdne tilståelsen i seg selv dekker skyldspørsmålet, ettersom den dekker de fire straffbarhetsvilkårene. I tillegg spiller tilståelsen inn som et moment i forhold til straffespørsmålet, og får i den forbindelse betydning i forhold til straffutmålingen.⁵²

Etter lovfestingen av tilståelsesrabatt i 2001 er det klart at en uforbeholden tilståelse er et *relevant moment* i straffutmålingen. Regelen sier at tilståelsen skal tas i betraktning. Det vil si at det er adgang til å legge vekt på dette momentet ved straffutmålingen. Spørsmålet videre er hvilken vekt dette momentet får ved utmålingen av straff. Dette vil bli behandlet i neste punkt.

Strl. § 59 annet ledd annet punktum gir samtidig hjemmel til å fravike de ordinære strafferammene dersom det foreligger en uforbeholden tilståelse.

---

⁵⁰ Eskeland s. 460.

⁵¹ Eskeland s. 451.

⁵² Hov s. 320.

7.3 Tilståelsens vekt

7.3.1 Innledning

Spørsmålet er hvilken *vekt* tilståelsen har ved straffutmålingen. Det fremgår ikke av loven hvor stor vekt tilståelsen skal få ved utmålingen av straffen. En uforbeholden tilståelse er et formildende moment ved straffutmålingen om retten kommer frem til at tilståelsen skal tillegges vekt.

En uforbeholden tilståelse vil alltid være et relevant moment ved straffutmålingen, jf. strl. § 59 annet ledd. Men ettersom plikten, som tidligere nevnt, kun knytter seg til å ta tilståelsen med i helhetsvurderingen, er det ikke gitt at tilståelsen skal tillegges vekt ved utmålingen av straffen. Resultatet av dette kan være at tilståelsen ikke blir tillagt noe vekt i det hele tatt ved straffutmålingen, og at straffen med det blir den samme som om siktede ikke hadde tilstått.

Arbeidsgruppen uttalte, gjengitt i proposisjonen:

”Om det skal gis straffereduksjon og hvor stor den i tilfellet skal være, må avgjøres av dommeren ut fra en konkret vurdering hvor de viktigste momentene vil være hvilken betydning tilståelsen har hatt for fornærmedes situasjon, og hvor stor prosessøkonomisk gevinst den har medført. Ytterpunktene er klare: Det er stor forskjell på en uforbeholden tilståelse som kommer uoppfordret i første politiavhør, og en tilståelse som først foreligger under hovedforhandlingen etter at tiltalte innser at bevismaterialet mot ham er overveldende.”⁵³

---

⁵³ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 38-39.

Tidspunktet for tilståelsen og hvilke bevis som allerede foreligger i saken hører inn under vurderingstemaet om tilståelsens vekt. Dette fremgår av Baneheia-saken i Rt. 2002 s. 993 hvor Høyesterett uttaler:

”Hvilken vekt en uforbeholden tilståelse skal tillegges, vil måtte bero på de konkrete omstendighetene i saken. Blant annet vil tidspunktet for tilståelsen og hvilke bevis som da foreligger og som domfelte er kjent med, ha betydning.”

Det vil i det videre bli gjort rede for de momentene som er relevante i forhold til tilståelsens vekt ved straffutmålingen. Først vil bevisbildet bli behandlet i punkt 7.3.2, deretter tidspunktet for tilståelsen, prosessøkonomisk gevinst, hensynet til fornærmede, siktedes motivasjon for å tilstå, og tilslutt en kort oppsummering.

7.3.2 Bevisbildet

”Bevisbildet” refererer seg til slik situasjonen er i forhold til hvilke bevis som allerede foreligger når tilståelsen ”kommer på bordet”.⁵⁴ Dette har sammenheng med tidspunktet for tilståelsen, som vil bli behandlet i punkt 7.3.3.

Foreligger det ingen bevis i saken når det kommer en tilståelse, vil denne tilståelsen ha stor betydning for oppklaring av saken. Tilståelsen vil ha stor bevismessig verdi.

Etter hvert som det fremkommer flere andre bevis i saken, vil den bevismessige verdien av en tilståelse fra siktede avta. Dette vil være tilfellet ettersom de andre bevisene da i en større grad kan vitne om hva som faktisk har skjedd i saken. Tilståelsens bevismessige verdi vil bli mindre og mindre etter hvert som flere andre bevis foreligger, mot et punkt der tilståelsen ikke vil være av særlig betydning da den ikke bringer frem noe nytt i saken. Ved dette punktet kan andre bevis i saken stadfeste det som har skjedd, og tilståelsen blir kun en ”gjengivelse” av disse bevisene. En tilståelse som kommer når det foreligger tilstrekkelig

---

⁵⁴ § 59,2 Materialsamling s. 7.

med andre bevis, vil bevismessig sett være meget lite verdt. Ved dette punktet vil tilståelsens vekt gå ned mot null, det vil si at tilståelsen ikke blir vektlagt/lite vektlagt ved straffutmålingen.

Bevisbildet kan derfor deles inn fra der tilståelsen omfatter forhold som politiet ikke kunne avdekket uten tilståelsen, til de tilfellene hvor politiet har nok bevis til domfellelse av gjerningsmannen.

Tilståelse om forhold politiet ikke kunne avdekke uten tilståelse

I de tilfellene hvor tilståelsen alene medfører at saken blir oppklart, har tilståelsen stor bevismessig verdi. Dette fordi det er tilståelsen i seg selv som fører til avdekking av forholdet. Dette gjenspeiler seg videre ved straffutmålingen hvor tilståelsen i slike tilfeller vil bli tillagt vekt.

Et eksempel hvor dette var tilfellet, finnes i den tidligere nevnte dommen i Rt. 2005 s. 1235. Saken gjaldt en manns gjentatte tilfeller av seksuell omgang med to ti år gamle gutter. I denne saken var det ingen som visste om forholdet da mannen selv meldte i fra til guttenes behandlingsinstitusjon. Uten tilståelsen ville ikke saken blitt avdekket. Den bevismessige verdien av tilståelsen var derfor stor, noe som ga saken preg av å være ”ekstraordinær”. Dette viste seg videre ved straffutmålingen hvor han fikk en betydelig strafferabatt på grunn av sin tilståelse.

Tilståelse der politiet har noen bevis

I de tilfellene hvor politiet har noen bevis i saken, men ikke nok til eventuell domfellelse, kan en tilståelse bli tillagt vekt. Dette fordi tilståelsen i slike tilfeller vil ha bevismessig verdi.

Dommen i Rt. 2005 s. 663 gjaldt straffutmåling hvor domfelte hadde hatt samleie med en kvinne som ikke var i stand til å motsette seg dette fordi hun sov. Minimumsstraffen var 2 års fengsel. Tilståelsen ble det i denne saken tatt hensyn til og vektlagt da domfelte tilsto

”i et saksforhold der bevisbedømmelsen ellers kunne ha voldt problemer.” Straffen ble etter dette satt til 2 år, hvor 90 dager måtte fullbyrdes, mens resten var betinget.

Andre tilfeller hvor en tilståelse kan bli tillagt vekt er dersom politiet pågriper en person som er i besittelse av tyvegods og at han tilstår selve tyveriet. Dette er da noe mer enn oppbevaring av tyvegods som politiet har bevis for.

Tilståelse der politiet har bevis nok til domfellelse

Tilståelsens betydning vil være mer begrenset der politiet allerede har nok bevis til domfellelse. I slike tilfeller vil en tilståelse bare bekrefte det som ellers har kommet frem i saken, og tilståelsen får dermed ikke like stor bevismessig betydning. Dette gir derfor tilståelsen mindre vekt ved straffutmålingen.

Et eksempel er i Rt. 2003 s. 1804. Saken gjaldt drapet av en pengeinnkrever på MC-klubben Untouchables i Oslo. Liket ble fraktet til Roa, hvor det ble funnet et par dager senere. De domfelte meldte seg selv samme dag som liket ble funnet, og forklarte seg i samsvar med det som ellers var kommet frem i saken. Dette fikk imidlertid ”beskjeden betydning” i forhold til straffutmålingen, da det var på det rene at politiet uansett innen kort tid ville funnet frem til dem.

At tilståelsens får mindre vekt når politiet har nok bevis, var også tilfellet i Baneheia-saken.⁵⁵ Tilståelsen kom i denne saken ca fire måneder etter at forbrytelsene var begått, og domfelte var klar over at han var under sterk mistanke. Domfelte var før han avga tilståelsen blant annet kjent med at hans DNA var funnet på åstedet, og at politiet var sikre på at han var en av gjerningsmennene. Høyesterett uttalte at ”[d]et begrenser *vesentlig* den vekt As tilståelse av egne straffbare forhold kan tillegges, at tilståelsen først kom etter at det forelå bevis som med stor sikkerhet knyttet ham til åstedet (min uth.)”

---

⁵⁵ Rt. 2002 s. 993.

Tilståelse om annet forhold enn politiet har bevis for

I noen saker avgir siktede en tilståelse om et annet forhold enn det politiet har bevis for. Typisk i disse tilfellene er at siktede innrømmer det politiet har bevis for, men også tilstår noe mer enn det politiet kjenner til. Den bevismessige verdien er da stor for det forholdet som det ikke foreligger bevis for. Vekten for slike tilståelser vil til en viss grad sammenfalle med de tilfellene hvor politiet ikke kunne avdekket forholdet uten tilståelse.

Dommen i Rt. 2002 s. 1591 gjaldt oppbevaring og salg av ca 1 kg amfetamin og ca 1000 ecstasytabletter. Domfelte tilsto i første avhør å ha solgt og oppbevart langt mer enn det politiet tidligere hadde beslaglagt, slik at han kunne dømmes for det nevnte kvantum. Det ble i Høyesterett slått fast at en tilståelse som bare hadde omfattet det beslaget innebar, ikke ville fått noen særlig innvirkning på straffen. Videre uttalte førstvoterende: ”Det er først og fremst de forhold som politiet ikke kjente til som gjør utslaget her, men det har også betydning at tilståelsen kom raskt og forenklet saksbehandlingen.” Annenvoterende mente at det skulle legges ”sterkere vekt på tilståelsen” ettersom domfelte hadde erkjent forhold som politiet ikke var kjent med. Begrunnelsen var at domfelte har i ”svært betydelig grad, og mer enn hva som er vanlig i tilståelsessaker, bidratt til sin egen domfellelse”.

I denne saken har tilståelsen hovedsakelig blitt vektlagt fordi tilståelsen ga grunnlag for å dømme for et større kvantum, altså for et forhold politiet ikke hadde bevis for. Men tilståelsen ble også tillagt vekt ut i fra prosessøkonomiske hensyn da den kom raskt og forenklet saksbehandlingen.

Det samme viste seg i kjennelsen i Rt. 2004 s. 1491. Saken gjaldt straffutmåling ved tilståelse av grov narkotikaforbrytelse. Førstvoterende uttalte i forbindelse med hvilken vekt som skulle tillegges domfeltes tilståelse: ”Den del av tilståelsen som gjelder erverv av 500 gram amfetamin ... må veie tyngst i formildende retning. For denne post forelå ingen andre bevis enn domfeltes tilståelse.”

Ut i fra denne avgjørelsen ser man at når tilståelsen har stor bevismessig verdi, fordi det ikke foreligger andre bevis, blir tilståelsen tillagt vekt ved straffutmålingen.

7.3.3 Tidspunktet for tilståelsen

Tidspunktet for når siktede tilstår er av betydning for hvilken vekt tilståelsen blir tillagt. Begrunnelsen for dette er at en tilståelse som kommer tidlig i saken, har større bevismessig verdi enn en som kommer senere i saken. Dette sett i sammenheng med at flere bevis stort sett kommer frem etter hvert som tiden går, for eksempel ved politiets etterforskning. En tidlig tilståelse viser også en velvilje fra siktedes side til å bidra til å oppklare saken. Kommer tilståelsen på et senere tidspunkt, når siktede er klar over at andre bevis foreligger, kan det tyde på det motsatte.

På fersk gjerning

Den bevismessige virkningen av tilståelsen er klart minst i de tilfellene der gjerningsmannen tas på fersk gjerning. Dette kan for eksempel være tilfellet når gjerningsmannen blir pågrepet med narkotika på seg og ved hastighetsoverskridelser. Tilståelsen vil i disse sakene få liten eller ingen bevismessig betydning, da den ikke tilfører noen nye opplysninger til saken.

Dette ble klart uttalt av Høyesterett i den tidligere nevnte dommen i Rt. 2002 s. 1591: ”En tilståelse som bare hadde omfattet det beslaget innebar, ville ikke fått noen særlig innvirkning på straffen.”

Tilståelse under hovedforhandlingen

Tilståelsen i Rt. 2001 s. 1519 kom først under hovedforhandlingen i byretten. Saken gjaldt en 31 år gammel mann som hadde oppbevart 93 kilo hasj skjult i parasollføtter. Politiet hadde kjennskap til hasjparitet, og pågrep domfelte med parasollføttene da han kom frem til lageret. Domfelte ble altså pågrepet på fersk gjerning. Under hovedforhandlingen tilsto han de handlingene han var domfelt for, og anførte at dette burde anses formildende, jf.

strl. § 59 annet ledd. Førstvoterende i Høyesterett uttalte at en tilståelse som fremkommer så sent, bare kan tillegges ”meget begrenset betydning”.

I Rt. 2004 s. 1355 ble det lagt til grunn at strl. § 59 annet ledd ikke var ”anvendelig” der tilståelsen først kom under hovedforhandlingen. Saken gjaldt straffutmåling for en planlagt legemsbeskadigelse i form av mishandling begått av fire menn i fellesskap. Den ene domfelte innrømmet under tingrettens behandling å ha vært på stedet. Han påberopte derfor strafferabatt etter strl. § 59 annet ledd. Høyesterett fant det ”klart at denne bestemmelsen ikke er anvendelig” i dette tilfellet. Begrunnelsen var at han under etterforskingen ikke hadde tilstått deltakelse, og at innrømmelsen om at han hadde vært på stedet først kom under hovedforhandlingen i tingretten.

At Høyesterett finner at strl. § 59 annet ledd ikke er *anvendelig* ved tilståelsen i denne sist nevnte avgjørelsen på bakgrunn av at den kom så sent, må forstås som at tilståelsen *ikke kan tillegges vekt* på grunn av tidspunktet den fremkom på. På et så sent tidspunkt får imidlertid tilståelsen ”meget begrenset betydning”, jf. Rt. 2001 s. 1519, og kan i visse tilfeller være null verdt. Dette må være bakgrunnen for at Høyesterett kom til at bestemmelsen ikke var ”anvendelig” i Rt. 2004 s. 1355, den var ikke verdt noe, og ble derfor ikke tillagt vekt.

Spørsmål kan reises ved om det finnes en absolutt frist når en tilståelse som et moment ikke lenger er kan vektlegges ved straffutmålingen etter strl. § 59 annet ledd. Svaret på dette må være at dersom tilståelsen har bevismessig verdi, eller har betydning i forhold til prosessøkonomien eller hensynet til fornærmede, så kommer bestemmelsen til *anvendelse*. Om tilståelsen skal tillegges vekt når den fremkommer på et sent tidspunkt, er opp til retten.

7.3.4 Tilståelsen gir prosessøkonomisk gevinst

Prosessøkonomi var et hensyn som begrunnet regelen om tilståelsesrabatt, jf. punkt 4.4. Tilståelsen kan forenkle gjennomføringen av saken ved at etterforskningen og bevisføringen blir enklere, samt at forenklet behandling som tilståelsesdom blir mulig.⁵⁶

Det prosessøkonomiske hensynet ga tilståelsen vekt i Rt. 2004 s. 1491, hvor domfelte blant annet tilsto forsøk på erverv av narkotika. Domfelte hadde blitt pågrepet på fersk gjerning og stoffet ble beslaglagt. Høyesterett kom til at tilståelsen i dette tilfellet hadde ”utelukkende ... prosessøkonomisk betydning.” Som bevis var ikke tilståelsen mye verdt ettersom han ble pågrepet på fersk gjerning, men tilståelsen lettet etterforskningen og førte til at saken raskt kunne avgjøres ved tilståelsesdom.

Dersom siktede vet at det foreligger nok bevis mot ham til domfellelse og han da tilstår forholdet, får dette, som nevnt tidligere, liten bevismessig verdi. Men dette kan imidlertid få prosessøkonomisk virkning ved at det kan avsies tilståelsesdom dersom siktede samtykker til dette og vilkårene ellers er oppfylte.

Når må tilståelsen komme for at den kan gi prosessøkonomisk virkning? Tidspunktet er også i denne forbindelse av betydning. Et typisk eksempel kan være at tiltalte velger å tilstå etter at saken er berammet til hovedforhandling. Saken kan da pådømmes som tilståelsessak dersom siktede samtykker, under forutsetning at de andre vilkårene er oppfylte, jf. strpl. § 248.

Selv om motivasjonen bak tilståelsen i dette tilfellet er at han skjønner at han vil bli dømt ved hovedforhandling, gir dette prosessøkonomiske besparelser. Dette selv om tilståelsen kan sies å komme sent i forhold til det bevismessige perspektivet.

---

⁵⁶ Etter strpl. § 248 kan imidlertid ikke alle saker pådømmes som tilståelsesdom.

Det kan forekomme tilfeller hvor siktede ønsker å medvirke til tilståelsesdom i stedet for hovedforhandling, men at dette ikke lar seg gjøre. Det er visse krav som må være oppfylt for at slik pådømmelse kan skje, jf. strpl. § 248. Er ikke disse oppfylte, kan ikke pådømmelse ved tilståelsesdom skje. I avgjørelsen i Rt. 2004 s. 1066 ble den umiddelbare tilståelsen tillagt en viss betydning til tross for at saken ikke ble pådømt som tilståelsesdom. Tiltalte hadde gjort sitt for å tilrettelegge for en enklere behandling av straffesaken, men saken ble allikevel pådømt ved hovedforhandling. Begrunnelsen for at tilståelsen ble tillagt vekt, var at det ikke berodde på tiltaltes forhold at saken ikke ble avgjort etter reglene om tilståelsesdom.

7.3.5 Hensynet til fornærmede

Hensynet til fornærmede ble i forarbeidene lagt til grunn som et meget viktig hensyn. Det ble der uttalt at det særlig må legges vekt på om tilståelsen har hatt betydning for offeret.⁵⁷ Hensynet til fornærmede har i flere saker blitt vektlagt ved straffutmålingen etter lovendringen.

Baneheia-saken i Rt. 2002 s. 993 gjaldt straffutmåling ved drap og medvirkning til voldtekter av to jenter på 8 og 10 år. Tilståelsen kom først ca fire måneder etter at forbrytelsene ble begått, og etter at det forelå bevis som med stor sikkerhet knyttet ham til åstedet. Dette begrenset vekten av tilståelsen. Men i forhold til strl. § 59 annet ledd uttalte Høyesterett at regelen om tilståelsesrabatt er begrunnet i at både samfunnet, ofrene og de pårørende har et sterkt behov for at lovbrudd blir oppklart, og at det skjer snarest mulig. Ut i fra disse hensynene, blant annet hensynet til fornærmede, ble tilståelsen vektlagt ved straffutmålingen.

Hensynet til fornærmede ble også vektlagt i dommen i Rt. 2003 s. 841 der en 32 år gammel mann hadde hatt tre samleier med ei 12 år gammel jente. Domfelte erkjente umiddelbart det faktiske forholdet, og denne tilståelsen førte til ”at fornærmede ble spart for den

---

⁵⁷ Ot.prp. nr 81 (1999-2000) s. 33 og Innst.O. nr. 45 (2000-2001) s. 7.

ekstrabelastning som følger av at det under straffesaken er uvisst om hun blir trodd.”
Tilståelsen ble derfor vektlagt i formildende retning.

7.3.6 Siktedes motivasjon for å tilstå

Er siktedes motivasjon bak tilståelsen å oppklare saken, eller tilstår han kun fordi han innser at ”slaget er tapt”?

Igjen er Baneheia-saken illustrerende.⁵⁸ Domfelte tilstod etter at han var gjort kjent med at han med sikkerhet var knyttet til åstedet. Høyesterett uttalte om tilståelsen at ”I denne situasjonen hadde han også en klar egeninteresse av i trekke inn B [den andre domfelte, min anm.] for å unngå å bli belastet mer omfattende forbrytelser enn han hadde begått.” Dette kan forstås dit hen at tilståelsen ikke skulle vektlegges. Men domfeltes forklaring var imidlertid avgjørende for å få B dømt, og ble derfor vektlagt.

I dommen i Rt. 2005 s. 1235, omtalt i punkt 5.2, ble det vektlagt at tilståelsen kom ”uten annen foranledning enn sin egen dårlige samvittighet, og vel vitende om konsekvensene for seg selv.” I dette tilfellet kommer tilståelsen på et helt annet grunnlag enn i Baneheia-saken. Tilståelsen kom her helt uoppfordret fra domfelte, mens i Baneheia-saken innså domfelte at bevismaterialet mot ham var overveldende. At domfelte selv meldte i fra var ”ekstraordinært”, og tilståelsen ble derfor tillagt vekt.

Tilståelsen innebar også at overgrepene av guttene stanset. Høyesterett la særlig vekt på at seksuelle overgrep mot barn er vanskelig å oppdage.

7.3.7 Oppsummering om tilståelsens vekt

Avslutningsvis er det klart at å vektlegge tilståelse som et straffutmålingsmoment, er en sammensatt prosess hvor det er flere momenter som i det enkelte tilfellet skal tas i

---

⁵⁸ Rt. 2002 s. 993.

betraktning. De viktigste hensynene vil være hensynet til offeret og den prosessøkonomiske gevinsten. Tidspunktet for når tilståelsen blir avgitt, samt hvilken betydning tilståelsen har hatt for oppklaringen av saken spiller her inn, jf. forarbeidene.⁵⁹

I tillegg til tilståelsen spiller andre straffutmålingsmomentene inn før den endelige straffen blir utmålt, i formildende og skjerpene retning.

7.4 Normalnivå

Hvor stor bør straffreduksjonen være når retten så er kommet til at tilståelsen er relevant og skal tillegges vekt ved straffutmålingen? Verken lovteksten, forarbeidene eller rettspraksis gir anvisning på standardiserte ”rabattsatser”.

Høyesteretts avgjørelse i Rt. 2000 s. 31 viser til at det ikke bør være standardiserte straffesatser ettersom ingen saker er like. Saken gjaldt straffutmåling ved 15 grove ran. I forbindelse med betydningen av domfeltes medvirkning til sakens oppklaring, ble det uttalt at noe *generelt straffutmålingsprinsipp* ikke kan oppstilles. ”Betydningen av tilståelsene vil avhenge av forbrytelsens karakter, men også av en rekke andre forhold – av både generell og konkret karakter – vil måtte trekkes inn i vurderingen.”

Departementet uttalte i forarbeidene at rabattens størrelse bør bero på de konkrete omstendigheter i den enkelte sak.⁶⁰ Dette er i tråd med generelle straffutmålingsprinsipper, jf. punkt 7.1. Arbeidsgruppen foreslo imidlertid at det burde angis et ”normalnivå” for strafferabatten. Normalrabatten ble foreslått til å være 1/3 rabatt sett i forhold til den straffen som ville blitt ilagt uten tilståelse. Arbeidsgruppen mente videre at retten i særlige tilfeller må kunne gå ned til halv straff. På den andre siden må retten kunne se bort fra tilståelsen i de tilfeller tilståelsen har vært helt uten betydning.

---

⁵⁹ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 44 og Innst.O. nr. 45 (2000-2001) s. 7.

⁶⁰ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 39.

Departementet sluttet seg ikke til dette, og ønsket ikke å angi et ”normalnivå” for rabatten i forarbeidene. Dette ettersom variasjonen mellom de forskjellige sakene er for stor, under henvisning til Rt. 2000 s. 31 (se ovenfor). Dette er klart i tråd med høyesterettspraksis ettersom Høyesterett i den enkelte sak foretar en konkret vurdering av tilståelsens betydning. Departementet stilte seg også tvilende til om straffen kunne settes til halvparten av det som ellers ville blitt ilagt. Justiskomiteen så seg enige med departementet i disse betraktningene.⁶¹

I forbindelse med vurderingen av tilståelsens vekt under straffutmålingen har også Høyesterett bygget på departementets uttalelse om at det ikke skulle angis et ”normalnivå” i Rt. 2002 s. 1591.

Straffereduksjonen på grunn av tilståelsen settes derfor ikke etter gitte satser eller normalnivå, men etter en konkret vurdering. At det kan dannes ulike normalnivåer i praksis innen enkelte områder, ser departementet derimot som noe annet.⁶² Dette skjer også i praksis, typisk i narkotikasaker. Her dannes det etablerte nivå for straffen sett i forhold til mengden narkotika.⁶³

I forarbeidene til den nye straffeloven⁶⁴ uttaler departementet at en reduksjon på 15-30 %, jf. Domstoladministrasjonens undersøkelse fra 2004, er et ”rimelig normalnivå”.⁶⁵

---

⁶¹ Innst. O. nr. 45 (2000-2001) s. 7-8.

⁶² Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 39.

⁶³ Se for eksempel Rt. 2004 s. 492, premiss 12.

⁶⁴ Lov om straff (strl. 2005) av 20. mai 2005 nr. 28 (Ikke i kraft).

⁶⁵ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 468.

7.5 Hvilken rabatt gis i praksis

For å se hvor stor rabatt som tillegges tilståelsen ved straffutmålingen, må man se på rettspraksis. I hvilket omfang gis det tilståelsesrabatt i dag? Og hvor stor er rabatten? Dette er spørsmål som er viktige i forhold til om regelen virker i praksis.

For å finne ut av dette, er undersøkelsene om tilståelsesrabatt utført av Domstoladministrasjonen interessante.

I undersøkelsene fremgår det at selv om strl. § 59 annet ledd annet punktum gir hjemmel for å gå under den lovbestemte minstestrafen eller til en mildere straffart, forekommer dette allikevel sjelden. Den vanligste anvendelsen av strl. § 59 annet ledd er reduksjon av straffen innenfor den ordinære strafferammen.⁶⁶ Et eksempel fra rettspraksis er Rt. 2004 s. 492 hvor Høyesterett vurderte å idømme samfunnsstraff i en grov narkotikasak. Dette ble ikke gjort selv om det forelå mulighet til det.

Hvordan rabatten gis, er forskjellig i de enkelte sakene. Det er typisk kortere fengselsstraff, hele eller deler av straffen er betinget, samfunnsstraff i stedet for ubetinget, bøter i stedet for fengsel med videre.

Høyesterett viser i Rt. 2005 s. 1235 til Domstoladministrasjonens undersøkelse fra april 2004. Førstvoterende viser til at tilståelse i praksis gjennomgående gir en rabatt på ca 15 til 30 prosent, henviser videre til at departementet og Justiskomiteen stilte seg ”høyst tvilende” til en reduksjon ned mot halvparten av det som ellers ville blitt idømt.⁶⁷

Ettersom det i liten grad synliggjøres i domspremissene om det er gitt tilståelsesrabatt fører dette til at det også i liten grad fremgår hvor stor rabatten er i de enkelte sakene. Men i de avgjørelsene hvor den reduserte straffen blir konkretisert, ligger straffereduksjonen

---

⁶⁶ DA 2004 s. 19 og DA 2007 s. 10.

⁶⁷ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 39 og Innst.O nr. 45 (2000-2001) s. 8.

innenfor 10 til 33 prosent.⁶⁸ For å kunne se om det er gitt strafferabatt ved tilståelser, må det fremgå av premissene i saken. Gjør det ikke det, er det ikke mulig å vite om tilståelsen har blitt vektlagt ved straffutmålingen. Om synliggjøring av strafferabatt i premissene, se neste kapittel.

---

⁶⁸ DA 2004 s. 21-22.

8 Synliggjøring av strafferabatt i domspremissene

Det har vært diskusjon hvorvidt det skal fremgå av domspremissene hvor stor strafferabatten i den enkelte saken er. Bakgrunnen for ønsket om synliggjøring, er at dette vil være med på å gi strl. § 59 annet ledd den ønskede effekten, nettopp at flere skal oppfordres til å tilstå. Hva ville straffen blitt uten tilståelsen? Og hvor stor er strafferabatten i den konkrete saken?

Det er ikke lovfestet at det skal fremgå av domspremissene at strl. § 59 annet ledd er anvendt.

I forarbeidene til loven ble denne problemstillingen drøftet.⁶⁹ Argumentene for å synliggjøre i domspremissene at det har blitt gitt reduksjoner i straffen på grunn av tilståelse, er å gi økt incitament til tilståelser. Er det synlig for andre at det faktisk gis rabatt for tilståelsene, kan flere motiveres til å gjøre det samme.

På den andre siden er vanskeligheten med å angi rabatten eksakt. Og som Riksadvokaten uttaler i deres høringsuttalelse, gjengitt i proposisjonen, er det nokså fremmed å gi en hypotetisk straff, for deretter å gi en reduksjon. Ved straffutmålingen er det i praksis mange hensyn som spiller inn ved siden av tilståelsen, for eksempel andre formildende eller skjerpene omstendigheter. Dette kan medføre vanskeligheter med å si hva tilståelsen isolert sett medfører i rabatt.⁷⁰

Departementet mente at retten som en hensiktsmessig mellomløsning, bør angi betydningen av tilståelsen i domspremissene. Dette for eksempel ved å antyde at straffen ville blitt

---

⁶⁹ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 40.

⁷⁰ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 40.

vesentlig høyere uten tilståelsen. Men på enkelte områder, slik som i narkotikasaker, hvor det er etablert mer fastlagte nivåer, kan det være større grunn for at retten angi mer eksakt hvor stor strafferabatten er. Justiskomiteen støtter seg til dette, og mener at retten bør angi betydningen av tilståelsen i ”generelle vendinger”, og ikke ved angivelse av hvilken straff som vill ha blitt idømt uten tilståelsen.⁷¹

Etter lovendringen har det vært stor variasjon i rettspraksis i forhold til synliggjøringen av strafferabatten i domspremissene. I flere avgjørelser henvises det i generelt til bestemmelsen i strl. § 59 annet ledd eller til at det foreligger en uforbeholden tilståelse.

I Rt. 2002 s. 1591 ble det angitt en ”hypotetisk straff” hvoretter tilståelsen ble vektlagt i formildende retning. Dommen gjaldt straffutmåling i en narkotikasak. Domfelte hadde tilstått et større kvantum enn det politiet hadde bevis for. ”Straffen for det kvantum saken gjelder, ville ... uten tilståelsen ha gitt en fengselsstraff på omkring 3 år og 6 måneder. Når straffen fastsettes til 2 år og 3 måneder, har tilståelsen ført til en betydelig ”rabatt””.

Denne saken gjaldt narkotika, og som tidligere nevnt, kan det i disse tilfellene være lettere å angi hva straffen ville blitt uten tilståelsen på grunn av at det foreligger mer fastlagte nivå.

I undersøkelsen fra 2004 viste domsundersøkelsen at det i svært få saker i første og andre instans fremgikk hva straffen ville blitt uten tilståelsen. I høyesterettssakene fremgikk dette relativt sett oftere, men allikevel ikke i mange saker.⁷² Det ble i deres oppsummering uttalt at ”På dette punktet er det holdepunkter for å si at lovendringen ikke har hatt en ønskede effekt.”⁷³

---

⁷¹ Innst.O. nr. 45 (2000-2001) s. 8.

⁷² DA 2004 s. 16.

⁷³ DA 2004 s. 21.

Det har imidlertid vært en økning i andelen dommer med synlig rabatt fra 2004 til 2006.⁷⁴ Derimot kan det være et problem at *vekten* av tilståelsen ikke er angitt, selv om det er angitt at bestemmelsen er anvendt. Dette fordi det da isolert sett ikke kan sies hvilken betydning tilståelsen har hatt ved straffutmålingen i forhold til andre momenter.

At synliggjøring av rabatten er viktig, er også lovgiver klar over. Det er i strl. 2005 § 77 vedtatt en bestemmelse lik dagens § 59 annet ledd, første punktum. Når den nye straffeloven trer i kraft, vil samtidig strpl. § 40 annet ledd nytt tredje punktum bli endret. Den skal da lyde: ”Det skal opplyses i domsgrunnene om hvorvidt straffelovens § 77 er anvendt, og det bør angis hvilken betydning tilståelsen har hatt for straffutmålingen.” Dette for å effektivisere bestemmelsen om tilståelsesrabatt.⁷⁵

Med bakgrunn i dette, har departementet foreslått en tilsvarende bestemmelse som skal gjelde for strl. § 59 annet ledd frem til den nye straffeloven trer i kraft.⁷⁶ Departementet ser det som et mulig neste trinn å skjerpe bestemmelsen til at det ”skal” angis hvilken betydning tilståelsen har hatt ved straffutmålingen dersom intensjonene om synliggjøring ikke nås med dette. Dette lovforslaget er ikke ferdig behandlet.

---

⁷⁴ DA 2007 s. 11.

⁷⁵ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 373 og 468.

⁷⁶ Høringsnotat september 2006 s. 65.

9 Tilståelsesrabattens grense mot "plea bargaining"

9.1 Innledning

Instituttet "tilståelsesrabatt" grenser mot det som kalles for "plea bargaining".⁷⁷ "Plea bargaining" er kjent mest fra amerikansk rett, og karakteriseres som "avtalt straff". Plea bargaining kan beskrives som en avtale mellom påtalemyndigheten og den siktede (eller siktedes forsvarer) i en straffesak, hvor den siktede tilbys visse fordeler mot at han avgir tilståelse.⁷⁸ I USA er dette svært utbredt, og hele 90 prosent av sakene avgjøres etter forhandlinger mellom partene.⁷⁹

9.2 Innholdet i plea bargaining

Det finnes flere former for plea bargaining. Det kan enten være at den siktede erkjenner seg skyldig i noen av tiltalepostene, mot at påtalemyndigheten frafaller de øvrige. En annen variant er at siktede tilstår et mindre alvorlig lovbrudd, og at tiltalebeslutningen endres til et mindre alvorlig straffebud. Vanlig er også at påtalemyndigheten lover å anbefale en bestemt straff, som er mildere, overfor dommeren.⁸⁰

Det typiske med plea bargaining er at partene i saken, påtalemyndigheten og tiltalte/forsvareren, går ut over den nødvendige kontakt i saken, over til forhandlinger. Målet med forhandlingen er å oppnå fordeler. Fordelen for påtalemyndighetens side er at tilståelsen blant annet fører til de fordelene en uforbeholden tilståelse gir. Tilståelsen fører til en enklere behandling, samt at den tjener som bevis i saken og er med på å oppklare

---

⁷⁷ Kommer av uttrykket "to plead guilty" som betyr "å erkjenne seg skyldig".

⁷⁸ Kjelby s. 228.

⁷⁹ Skotte s. 23.

⁸⁰ Skaflem s. 309.

saken. For den siktede, vil fordelene typisk være en mildere straff enn ved ordinær domstolsbehandling.

En plea bargaining-avtale må etter forhandlingene godkjennes av dommeren. Tiltalte må informeres om at han ved å godkjenne avtalen gir avkall på retten til å få saken prøvet i en rettssak, og rettighetene han ville ha hatt i en slik sak.⁸¹ Det er så retten som fastsetter straffen, ut i fra det påtalemyndigheten har foreslått. Dersom tiltalte ikke ønsker å godta tilbudet som kommer frem etter forhandlingen, vil saken bli behandlet i ordinær straffesak.

9.3 Likheten mellom tilståelsesrabatt og plea bargaining

Norsk rett har ingen lovfestede regler om såkalt avtalt straff. En plea bargaining-ordning har allikevel likhetstrekk med tilståelsesrabatt. Hovedlikheten er at begge ordningene gir siktede en belønning i form av mildere straff, begge begrunnet i tilståelsen, eller bidraget til oppklaring av saken.⁸² Forskjellen er imidlertid at det er *retten* som fastsetter straffen i forbindelse med tilståelsesrabatt etter strl. § 59 annet ledd. Tilfellet her er at siktede tilstår, og at retten deretter tar denne tilståelsen i betraktning for så eventuelt gi en strafferabatt. Plea bargaining er en avtale mellom påtalemyndigheten og den siktede inngått *før* tilståelsen er kommet. Partene forhandler om straffen, slik at den siktede, etter at ”avtalen er på bordet”, tilstår forholdet.

Hovedforskjellen er dermed at det ikke er domstolene som i realiteten fastsetter straffen ved plea bargaining, men påtalemyndigheten.

9.4 Fordeler og ulemper

Fordelene med plea bargaining er på langt vei sammenfallende med fordelene med tilståelsesrabatt etter strl. § 59 annet ledd. Straffesaksbehandlingen blir mindre

---

⁸¹ Skaflem s. 309.

⁸² Høringsnotat september 2006 s. 71-72.

ressurskrevende sett hen til at saken kan avgjøres uten omfattende bevisførsel, samt at den avgjøres på en enklere måte.

Ulempene er at den siktede ikke får prøvet saken sin for en domstol, og med det mister de rettighetene som følger med domstolsbehandlingen, slik som retten til kontradiksjon. Faren er også her, som ved tilståelsesrabatt, at det kan forekomme falske tilståelser med sikte på en mildere straff.

9.5 Avtaler om straff i norsk rett

9.5.1 Ingen lovfestede regler

I norsk rett er det ikke lovfestet regler om muligheter for å avtale eller forhandle om straff. I norsk straffeprosess det er forbud for bruk av ”løfter, uriktige opplysninger, trusler eller tvang” overfor den siktede, jf. strpl. § 92 annet ledd. I dette ligger at politiet og påtalemyndigheten på forhånd ikke kan love mildere behandling dersom siktede tilstår.

Etter strpl. § 38 er ikke retten bundet av tiltalen eller de påstandene som er fremsatt av påtalemyndigheten. Retten er heller ikke bundet med hensyn til straff og andre rettsfølger. Det vil si at selv om det er inngått avtale om at påtalemyndigheten skal fremme påstand om en bestemt straff, er retten ikke bundet av dette.

Dersom en endring i norsk rett åpner for forhandlinger og avtaler som straff, vil dette være et innhugg i denne bestemmelsen som i dag slår fast at retten ikke er bundet av påstander vedrørende straff. Mer om dette i punkt 9.6.

Om avtalt straff blir lovfestet og mye brukt, vil påtalemyndigheten bli de reelle dommerne. Påtalemyndigheten vil da, på grunnlag av avtaler med siktede, kunne innskrenke dommernes skjønn i forhold til straffutmålingen. Dette er en klar motsetning til slik systemet er i dag.

9.5.2 Forhandlinger og avtalt straff i norsk rettspraksis

Det finnes eksempler i norsk rettspraksis på at det har vært kontakt mellom påtalemyndigheten og forsvareren hvor disse forhandlingene har hatt betydning for straffen.

Et tilfelle hvor det hadde vært forhandlinger før tiltalebeslutningen var tatt ut, forelå i dommen i Rt. 1995 s. 1922. Saken gjaldt straffutmåling ved ulovlig prissamarbeid. Økokrim hadde i denne saken tilbudt de fire selskapene å utferdige forelegg begrenset til bøtestraff. En forutsetning var at alle selskapene vedtok sine forelegg. Det ble også opplyst om at en mer omfattende tiltale ville bli tatt ut dersom foreleggene ikke ble vedtatt. Disse ville bestå i høyere bøter, inndraging av vinning, samt at det ville bli tatt ut tiltale mot de administrerende direktørene i selskapene. Tilbudet ble avslått av selskapene.

Høyesterett uttalte seg om forhandlingene mellom aktor og forsvarer i saken, og sa at slik forhåndskontakt er nødvendig for at påtalemyndigheten kan informere om alternativene til foreleggene. Videre ble de prosessøkonomiske hensyn vektlagt. Høyesterett bemerket til slutt at "[d]e nærmere grenser for påtalemyndighetens og eventuelt forsvarerens adgang til å kunne diskutere innholdet av et forelegg opp mot alternativ tiltale, fortjener overveielse på prinsipielt grunnlag..."

Ut i fra dette sitatet oppfordrer Høyesterett lovgiver om å vurdere ordningen med forhandlinger mellom aktor og forvarer.

I noen saker har plea bargaining blitt omtalt direkte i norske avgjørelser. Dette selv om den norske varianten av dette instituttet begrenser seg til forhandlinger og avtaler om straffen, mer enn at sakene avgjøres utenfor domstolene. Slike forhandlinger og avtaler om straff har blitt anvendt i Norge.

I RG 2002 s. 88 ble avtaler om straff på grunnlag av forhandlinger omtalt. Anken til lagmannsretten gjaldt byrettens straffutmåling på det grunnlag at den utmålte straffen var atskillig høyere enn den som var påstått av aktor.

Forutfor byrettens behandling hadde det vært kontakt mellom aktor og forsvarer i saken i forbindelse med omfanget av bevisførselen og straffepåstanden. Under disse forhandlingene ble det avtalt at dersom domfelte tilsto de vesentligste av de forholdene han var tiltalt for, ville bevisførselen kunne begrenses, og påtalemyndigheten ville nedlegge en straffepåstand deretter. Aktors passende påstand var fengsel i 1 år og 9 måneder, hvorav 9 måneder betinget.

Lagmannsretten kom til at anken måtte tas til følge. De fant at byrettens straff var for streng ut i fra en samlet vurdering av lovbruddenes art og alvor, og ”på bakgrunn av *den forståelse som gjør seg gjeldende mellom påtalemyndigheten og forsvareren* i denne sak, og som førte til sterk reduksjon av bevisførselens omfang og saksbehandlingstiden (min uth.)”

Videre sluttet lagmannsretten seg til synspunktet i Borgarting lagmannsretts dom i LG-1996-2106 hvor det ble gjort gjeldende at ”til tross for at et formalisert ”plea-bargain”-opplegg ikke finnes i norsk straffeprosess, blir dette allikevel i en viss utstrekning praktisert, og at domstolene bør ta hensyn til denne form for kontakt mellom påtalemyndigheten og forsvareren.” Tilslutt ble det anført at gode grunner taler for slik kontakt ettersom dette fører til hurtigere saksavslutning og gir ressursbesparelser.

Et annet tilfelle var i Rt. 2005 s. 1453. Her hadde påtalemyndigheten gitt skriftlig tilsagn om en straffepåstand på syv års fengsel. Saken gjaldt en narkotikasak hvor domfelte hadde blitt pågrepet med stort parti hasj. Domfelte gikk med på å erkjenne et langt mer omfattende forhold mot at han på forhånd fikk en garanti fra politiet med hensyn til straffen. I et politiavhør ble det under ”særlig ... henvisning til strl. § 59 2. ledd” skriftlig opplyst til forsvareren at påtalemyndigheten ville nedlegge påstand om 7 års fengsel i hovedforhandlingen.

I forbindelse med regelen om tilståelsesrabatt i strl. § 59 annet ledd, uttalte Høyesterett at ”en siktet i mange tilfeller på forhånd kan føle behov for nærmere kunnskap om de strafferettslige konsekvensene av å tilstå”. Videre ble det uttalt at det ikke er uvanlig at slike spørsmål blir drøftet mellom partene.

Dette bekrefter at det foregår forhandlinger mellom påtalemyndigheten og tiltalte/forsvareren selv om det ikke er lovfestede regler om dette. Høyesterett understreker i den samme saken at når det gis straffetilsagn, må det for det første klargjøres for siktede at domstolene ikke er bundet av straffepåstanden som påtalemyndigheten nedlegger. For det andre må omfanget av det straffbare forholdet gjøres tilstrekkelig klart. Dette slik at påstanden er i overensstemmelse med det straffbare forholdet.

I denne saken var påtalemyndigheten dog ikke bundet av avtalen om en straffepåstand på 7 års fengsel. Dette fordi det senere fremkom en rekke straffbare forhold som politiet ikke kjente til, og tiltalebeslutningen etter dette ble utvidet.

9.6 Forslag om lovfesting av straffetilsagn

Departementet viste i Ot.prp. nr. 64 (1998-1999) punkt 17.3 til Høyesteretts antydning i Rt. 1995 s. 1922 om at plea bargaining bør vurderes nærmere. Departementet mente at det kan være grunn til å se nærmere på spørsmål i tilknytning til plea bargaining på noe lengre sikt.

I et høringsnotat fra Lovavdelingen om hurtigere behandling av straffesaker i september 2006, med høringsfrist 5. januar 2007, ble det fremmet et forslag til en ny bestemmelse om ”straffetilsagn”. ”Straffetilsagn” går ut på at påtalemyndigheten skal kunne gi bindende tilsagn om hvilken straffepåstand den vil nedlegge ved pådømmelsen av forholdet. Dette i forbindelse med at den siktede avgir en uforbeholden tilståelse.⁸³

---

⁸³ Høringsnotat september 2006 s. 5.

En ordning med straffetilsagn vil ikke nå like langt som ordningen med plea bargaining. Avtaler om omfanget og utfallet av en straffesak (plea bargaining) innebærer fare for forskjellsbehandling og favorisering av ressurssterke personer.⁸⁴ Ut i fra dette ser departementet det ”foreløpig ... ikke nærliggende å tenke seg at påtalemyndigheten skal kunne inngå bindende avtale om hvilke forhold som skal strafforfølges eller hvilke straffebud domstolene skal dømme etter.”⁸⁵ Departementet ønsker ikke å lovfeste en plea bargaining-ordning, og ser det derfor mer naturlig at påtalemyndigheten kan gi bindende straffetilsagn, jf. lovforslaget.⁸⁶ Bindende straffetilsagn vil ikke gi en stor endring av rettstilstanden da slike avtaler allerede skjer i praksis. Avtaler og forhandlinger som har foregått i norsk praksis, jf. ovenfor, går ikke like langt som plea bargaining.

Lovfesting av bindende straffetilsagn vil begrense domstolens kompetanse ved straffutmålingen da den ikke kan idømme strengere straff enn det som fremgår av tilsagnet. Lovforslaget inneholder derfor også et forslag om at retten kan idømme strengere straff enn det som fremgår av straffetilsagnet dersom straffen ville ”innebære et vesentlig avvik fra det som ellers ville blitt idømt”. Dette vil gi regelen om straffetilsagn en sikkerhetsventil i og med at avtalen i visse tilfelle kan fravikes. Forhandlinger partene imellom som resulterer i slike avtaler vil derfor ikke kunne avskjære domstolens kompetanse helt.

Etter høringsrunden var hele 15 av 19 høringsinstanser i mot lovforslaget. Begrunnelsen deres ligger i at slike former for avtaler vil svekke domstolens makt og uavhengighet. En slik ordning vil også kunne bli urettferdig da noen forbrytere er sterkere til å forhandle enn andre. Høringsinstansene understreket at det er farlig å være for effektiv i behandlingen av straffesaker.⁸⁷ Lovforslaget om straffetilsagn er ikke ferdig behandlet, og det gjenstår å se hva lovgiver kommer frem til.

---

⁸⁴ Høringsnotat september 2006 s. 73.

⁸⁵ Høringsnotat september 2006 s. 74.

⁸⁶ Høringsnotat september 2006 s. 75.

⁸⁷ *Nei til strafferabatt*, NRK.

10 Avsluttende bemerkninger

10.1 Effektivitet i rettspleien vs. rettsikkerhet

Et meget viktig hensyn i strafferetten er rettssikkerhet. I dette ligger krav til at rettsvesenets behandling av saker skal være betryggende og tillitsvekkende, og at dommer som avsies skal være riktige. Man må kunne stole på at prosessen går rett for seg.

På den andre siden kommer hensynet til effektivitet. Raske avgjørelser er viktige, særlig sett i forhold til prevensjonshensynet. Det prosessøkonomiske hensynet bak bestemmelsen om tilståelsesrabatt sikter til effektivitet i rettspleien, raskere og billigere avgjørelser. Men domstolene må heller ikke avgjøre saker for fort, slik at det går på bekostning av rettssikkerheten.

Ser man disse hensynene i sammenheng, setter de ”grenser” for hverandre. Utfordringen er å finne en middelvei, hvor begge hensynene blir ivaretatt uten at de går på bekostning av hverandre. Riksadvokaten understreker også dette som et mål når den uttaler i rundskrivet at ”hovedutfordringen ... er å gjøre straffesaksbehandlingen raskere og mer effektiv, men uten at dette går på bekostning av kvaliteten.”⁸⁸

Sett i forhold til bruken av strl. § 59 annet ledd kommer ønsket om en enklere, billigere og raskere gjennomføring av straffesaken på den ene siden. På den andre siden kommer rettssikkerheten. At tilståelsen skal underbygges av andre bevis i saken er med på å sikre riktige avgjørelser. Dette skaper en balansegang mellom effektivitet og rettsikkerhet, og ønsket om en mer effektiv strafferettspleie er derfor ikke uten videre i strid med rettssikkerheten.

---

⁸⁸ RA-2007-2 kapittel III punkt 3.

Ved fremtidige lovrevisjoner er rettsikkerheten et viktig hensyn som ikke må forsvinne bak ønsket om en hurtigere straffesaksavvikling.

10.2 Virker lovbestemmelsen etter sitt formål?

Formålet med strl. § 59 annet ledd var at det skulle legges større vekt på tilståelser ved straffutmålingen. For å se om lovbestemmelsen virker etter sitt formål, må man se på hvordan bestemmelsen er blitt anvendt etter ikrafttredelsen i 2001. I denne forbindelse er Domstoladministrasjonens to undersøkelser om tilståelsesrabatt av interesse.

Undersøkelsen av domstolenes bruk av strafferabatt ved tilståelser, viste at andelen tilståelsessaker var gått ned fra lovendringen trådte i kraft i 2001 til 2003.⁸⁹ Dette var ikke i samsvar med intensjonen bak regelen om at flere skal tilstå og at flere saker skal avgjøres ved tilståelsesdom. Etter 2003 har imidlertid antallet tilståelsessaker holdt seg stabilt.⁹⁰ Et virkemiddel for å få flere tilståelsessaker, er å gi informasjon til siktede på et tidlig stadium.⁹¹ Om dette gjøres oftere, kan det gjenspeiles i flere tilståelsessaker.

Synliggjøring av tilståelsesrabatten er viktig for at flere skal motiveres til å avgi en uforbeholden tilståelse. Dette har ikke blitt gjort i stor nok grad etter lovendringen, særlig ikke i underrettsdomstolene.⁹² Oppfordringen i forarbeidene til å angi dette i premissene har ikke hatt den ønskede effekten.⁹³ Det er allikevel en viss økning av synliggjøring i domspremissene fra 2004 til 2006.⁹⁴ Dette er positivt for at regelen skal virke etter sitt formål, at flere skal tilstå. Videre fremgår det sjelden av domspremissene hvilken vekt det er lagt på tilståelsen ved straffutmålingen.

---

⁸⁹ DA 2004 s. 10.

⁹⁰ DA 2007 s. 6.

⁹¹ DA 2004 s. 11.

⁹² DA 2004 s. 21.

⁹³ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 40.

⁹⁴ DA 2007 s. 11.

Som nevnt er det fremmet forlag om å lovfeste at det skal opplyses i domsgrunnene om hvorvidt strl. § 59 annet ledd er anvendt. Om dette blir lovfestet, vil det klart bidra til økt synliggjøring. Videre inneholdt lovforlaget at det bør angis hvilken betydning tilståelsen har hatt for straffutmålingen.⁹⁵ Dette vil være med på å gi økt synliggjøring av tilståelsens vekt i domspremissene dersom endringen blir vedtatt.

Strl. § 59 annet ledd har ikke hatt fullt ut den ønskede virkningen etter lovendringen. Om det nevnte lovforslaget bidrar til å endre dette, gjenstår å se.

10.3 Videreføring

Bestemmelsen om tilståelsesrabatt etter strl. § 59 annet ledd først punktum er videreført i strl. 2005 § 77. Dette viser klart at lovgiverviljen er at det fortsatt skal legges vekt på tilståelser ved straffutmålingen, og at denne regelen er viktig. For å effektivisere bestemmelsen blir strpl. § 40 annet ledd endret og får et nytt tredje punktum, jf. kapittel 8.

Strl. § 59 annet ledd annet punktum om tilståelse som straffenedsettelsesgrunn er inntatt i strl. 2005 § 80 litra a nr. 2.

10.4 Andre bemerkninger

Normer for strafferabattens størrelse

Det er i forarbeidene til lovendringen, samt i rettspraksis klart gitt uttrykk for at hvor stor tilståelsesrabatten i den enkelte saken skal bli, må avgjøres konkret og at det ikke skal være ”normalnivåer” for rabatten. Allikevel har Oslo politidistrikt gitt normer som kan legges til grunn for strafferabatt ved direkte anvendelse av strl. § 59 annet ledd.⁹⁶ Her fremgår det hvor stor prosentvis strafferabatten skal settes til. For eksempel skal en rabatt på 40-50 % kun skal gis helt unntaksvis i tilfeller som ”angrende synder som selv tar kontakt, og saken

---

⁹⁵ Høringsnotat september 2006 s. 65.

⁹⁶ § 59,2 Materialsamling s. 13.

ikke hadde blitt oppklart uten dette”, 30 % til den som tilstår tidlig i etterforskningen før han innser at ”slaget er tapt”, og 10 % rabatt når siktede samtykker til pådømmelse i tilståelsessak.

Spørsmål kan stilles til om disse normene strider mot at rabatten skal vurderes konkret i den enkelte saken. Det er klart at disse normene kun er retningslinjer og ikke bindende for domstolene, men likevel fremstiller de hvor stor strafferabatten er ved anvendelse av strl. § 59 annet ledd.⁹⁷

Grensen mot avtalt straff

Det er et langt steg og store forskjeller mellom tilståelsesrabatt etter strl. § 59 annet ledd og plea bargaining. At det er likheter mellom disse instituttene er det tidligere vist til, men en annen sak er hvordan en slik ordning rent faktisk ville virket i norsk rett. Dette vil klart være en nyskaping, og plea bargaining vil gripe inn i de gjeldende prinsipper.

Departementet ønsker ikke å lovfeste en plea bargaining-ordning i norsk rett.⁹⁸ At det i norsk rett skjer forhandlinger og avtaler mellom påtalemyndigheten og siktede, og at det foreligger et forslag om å lovfeste straffetilsagn, er langt fra den rene plea bargaining-ordningen. Forslaget om straffetilsagn møtte imidlertid motstand hos de fleste av høringsinstansene. Hvordan utviklingen blir, gjenstår å se. Men en ren plea bargaining-ordning vil nok ikke blir lovfestet i norsk rett.

---

⁹⁷ Om dette også er tilfelle ved andre politidistrikt, vites ikke.

⁹⁸ Høringsnotat september 2006 s. 74.

11 Litteraturliste

Litteraturlisten inneholder litteratur det er henvist til i fremstillingen, samt litteratur som er brukt til orientering om emnet, men som det ikke er henvist uttrykkelig til.

Lover og konvensjoner

1902 Almindelig borgelig Straffelov (Straffeloven) av 22. mai 1902 nr. 10

1981 Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) av 22. mai 1981 nr. 25

1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (Menneskerettsloven) av 21. mai 1999 nr. 30

2005 Lov om straff (Straffeloven 2005) av 20. mai 2005 nr. 28 (ikke i kraft)

Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK)

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter

Forarbeider

Ot.prp. nr. 64 (1998-1999) *Om lov om endringer i straffeprosessloven og straffeloven mv (etterforskningsmetoder mv)*

Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) *Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektsfengsling mv.)*

Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) *Om lov om straff (straffeloven)*

Innst.O. nr. 45 (2000-2001) *Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektsfengsling mv.)*

Høringsnotat – *Hurtigere behandling av straffesaker*. Lovavdelingen, september 2006.

Snr. 200508271 ES

Bøker

Andenæs, Johs. *Norsk straffeprosess I*, 3. utg. Oslo, 2000

Bjerke, Hans Kristian og Erik Keiserud. *Straffeprosessloven kommentarutgave II*, 3. utg. Oslo, 2001

Bratholm, Anders. *Strafferett og samfunn*, Oslo, 1980

Bratholm, Anders og Magnus Matningsdal (red.). *Straffeloven med kommentarer, Første del. Almindelige bestemmelser*, 2. utg. Oslo, 2003

Eskeland, Ståle. *Strafferett*, 2. utg. Oslo, 2006

Hov, Jo. *Rettergang II*, Oslo, 1999

Lødrup, Peter, Knut Kaasen og Steinar Tjomsland (hovedredaktører). *Norsk lovkommentar I*. Oslo, 2005

Slettan, Svein og Toril Marie Øie. *Forbrytelse og straff*, Oslo, 2001

Artikler og annet

Kjelby, Gert Johan. *Forhandlinger og avtaler mellom påtalemyndigheten og siktede – straffeprosessuelle forlik?* Kritisk Juss, nr. 4, 1996 s. 227-256.

Skaflem, Ingolf. *Om straff og kjøpslåing*. Lov og Rett, nr. 4, 1992 s. 309-310.

Skotte, Asbjørn. *Plea Bargaining: -Bare for de ressurssterke – eller en praktisk nyordning?* Advokatbladet nr. 1, 2000 s. 23-26.

Domstoladministrasjonen. *Tilståelsesrabatt. En undersøkelse om domstolenes bruk av strafferabatt ved tilståelser*. DA's Rapportserie 2/2004.

Påtaleseksjonen Oslo Politidistrikt. *§59,2 Materialsamling*. September 2005.

Riksadvokaten. *Mål og prioriteringer ved statsadvokatembetene – 2007*, rundskriv RA-2007-2

Elektroniske dokumenter

Domstoladministrasjonen. *Tilståelsesrabatt. En oppfølgende undersøkelse om domstolenes bruk av strafferabatt ved tilståelser basert på undersøkelse i 2004*. Februar 2007. Tilgang: http://www.domstol.no/upload/Internett_fillister/Da/Publikasjoner/Rapporter/Tilståelsesrabatt%20feb%2007.pdf

Domstoladministrasjonen. *Årsstatistikk 2005*. Tilgang:

http://www.domstol.no/upload/Internett_fillister/Da/Publikasjoner/Statistikk%20og%20rapporter/DA%20årsstatistikk%202005.pdf

Moland, Annemarte. *Nei til strafferabatt*. NRK Nyheter. Tilgang:

<http://www.nrk.no/nyheter/innenriks/1.1784765> (08.02.2007)

Domsregister

Rt. = Norsk Retstidende

RG = Rettens Gang

Rt. 1970 s. 808

Rt. 2004 s. 492

Rt. 1982 s. 232

Rt. 2004 s. 1066

Rt. 1982. s. 808

Rt. 2004 s. 1287

Rt. 1990 s. 801

Rt. 2004 s. 1355

Rt. 1994 s. 73

Rt. 2004 s. 1491

Rt. 1995 s. 238

Rt. 2004 s. 1974

Rt. 1995 s. 242

Rt. 2005 s. 559

Rt. 1995 s. 926

Rt. 2005 s. 663

Rt. 1995 s. 1922

Rt. 2005 s. 833

Rt. 1999 s. 1012

Rt. 2005 s. 1235

Rt. 2000 s. 31

Rt. 2005 s. 1453

Rt. 2001 s. 1519

Rt. 2006 s. 480

Rt. 2002 s. 4

Rt. 2006 s. 809

Rt. 2002 s. 473

Rt. 2002 s. 993

RG 2002 s. 88

Rt. 2002 s. 1591

Rt. 2003 s. 841

LG-1996-2106

Rt. 2003 s. 1804

LG-2006-64391